

Magyar Helsinki Bizottság

A MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG JELENTÉSE

A BORSOD-ABAÚJ-ZEMLÉN MEGYEI BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI INTÉZETBEN

**2017. JÚNIUS 20-21-ÉN
TETT LÁTOGATÁSRÓL**

A Magyar Helsinki Bizottság hét megfigyelője 2017. június 20-21-én tett látogatást a miskolci székhelyű Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben. A monitorozás kizárólag a megyei előzetes házat érintette, a megfigyelés nem terjedt ki a Fiataikorúak Regionális Büntetés-végrehajtási Intézete szirmabesenyői telephelyére.

A látogatás során az intézet munkatársai mindenben segítették a megfigyelők munkáját, valamennyi kérésüknek – a dokumentációk megismerése, helyiségek megtekintése, a rendelkezésükre álló információk megosztása, a fogvatartottakkal való négy szemközt, bizalmas megbeszélések és fényképezés biztosítása – eleget tettek. Az intézet vezetése a látogatást megelőzően elektronikus formában elküldte a Magyar Helsinki Bizottság által összeállított részletes kérdőívre adott válaszait, amelyek nagyban hozzájárultak a megfigyelők hatékony, koncentrált munkavégzéséhez. Az intézet munkatársai a látogatás során és azt követően felmerült kérdésekre is hiánytalanul választ adtak.

A Magyar Helsinki Bizottság megfigyelői látogatásuk kezdetén a büntetés-végrehajtási intézet parancsnokával – aki három hónapja irányítja az intézményt –, bv. osztályvezetőjével és a fiataikorúak szirmabesenyői intézete igazgatójával folytattak rövid megbeszélést.

Ezt követően a Magyar Helsinki Bizottság megfigyelői az intézet munkatársainak kíséretében bejárták az intézetet, és véletlenszerűen kiválasztott zárkákban az ott tartózkodó fogvatartottakkal a személyi állomány ellenőrzése nélkül (látó- és hallótávolságon kívül) beszélgettek, valamint megtekintették a fogvatartottak által használt helyiségeket. A Magyar Helsinki Bizottság megfigyelői a 63-ból mintegy 25 zárkában jártak, köztük egy dropprevenciós zárkában és a teljes egészségügyi körletben. Bejárták a sétaudvart, felkeresték beszélőhelyiséget, az ügyvédi beszélőt, a fürdő- és mellékhelyiségeket, az intézeti boltot és több munkaterületet. A megfigyelők bizalmas megbeszéléseket folytattak az erre jelentkező fogvatartottakkal, szintén a személyi állomány ellenőrzése nélkül. A monitorozás két napján mintegy 130 fogvatartottal találkoztak, negyedükkel *személyesen* beszéltek is. Az egyéni panaszokat a jelentésbe integráltan jelenítettük meg.

A látogatás végén a megfigyelők a vállalt titoktartás mellett megosztották az intézet vezetésével általános jellegű észrevételeiket, a fogvatartottaktól szerzett tapasztalataikat.

A jelentés – műfaji sajátosságai miatt – elsősorban a feltárt hiányosságokat és problémákat írja le, a kifogásra okot nem adó jellemzők háttérbe szorulnak, ugyanakkor igyekeztük a pozitív jellemzőket is megjeleníteni az anyagban.

E jelentés tervezetét véleményezésre továbbítottuk a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetnek. A Magyar Helsinki Bizottság által teljességgel elfogadható javításait a szövegbe építettük. Azokat az észrevételeket, amelyek tekintetében a Bizottság és az intézet eltérő álláspontot képviselt, valamint a bv. intézet saját megjegyzéseit, színes háttérrel a szövegbe illesztettük. Az intézet által kiegészített jelentést megküldtük a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának, amely vonatkozásában ugyanezt az eljárást alkalmaztuk. A Magyar Helsinki Bizottság javaslatai *dőlt betűvel* szerepelnek a szövegben.

I. Összefoglaló a legjelentősebb problémákról az intézetben

I.2. Az emberi méltóságot sértő ellenőrzések

A büntetés-végrehajtási intézetben számos **ellenőrzést** (látogatófogadásakor, munkából visszatérve meztelenre vetkőztetés, guggoltatás, beküldött csomagok szétvágása, felnyitása, családtagokkal való fizikai érintkezés tilalma stb.) vezettek be, amelyek közös célja a tiltott tárgyak bv. intézetbe kerülésének megakadályozása.

Látogatóval vagy ügyvéddel beszélőn történő találkozás előtt és után a motozáson túl **kivételesen meztelenre vetkőztetik a rabokat és leguggoltatják**. A munkából a zárkájukba érkező fogvatartottakat ugyancsak átvizsgálják és meztelenül guggoltatják. Ez kvázi testüreg-átvizsgálást jelent. Teszik az intézetben mindezt annak ellenére válogatás nélkül mindenkinél, hogy 2016-17-ben **1 millió átvizsgálásra vetítve eddig összesen 8 esetben találtak kábítószer-gyanús anyagot, mobiltelefont vagy SIM-kártyát**.

Ez a fajta válogatás nélküli átvizsgálás felesleges, szeméremsejtő és nem tartja tiszteletben az emberi méltóságot, így ebben a formájában mielőbb meg kell szüntetni.

Felesleges feszültséget kelt és alapjogsértő az a viszonylag új szabályozás is, amely minden testi érintkezést tilt egységesen mindenkinél a beszélőkön. A fogvatartottak még kisgyerekeiket sem ölelhetik vagy puszihatják meg. Ez országos gyakorlat.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

Nem helytálló a Bizottság azon megállapítása, hogy az intézet szeméremsejtő módon, emberi méltóságot tiszteletben nem tartva hajtja végre a tiltott tárgy előtalálása érdekében a motozásokat, s kétségbe vonja ezen motozások eredményességét, ebből kifolyólag annak szükségességét.

A bv. szervek területén a tiltott tárgyak közül legnagyobb számban illegális módon tartott mobiltelefonokat, illetve kábítószer-gyanús anyagokat találnak, amelyek birtoklása a fogva tartás rendjére kiemelt veszélyt, illetve biztonsági kockázatot jelent. Ezen túlmenően jelentős számú, a fogvatartottak birtokában nem tartható, tiltott módon beszerzett vagy átalakított eszköz kerül elő (pl.: SIM kártya, mobiltelefon tartozék, kondicionáláshoz használt szer, kép-, és hang rögzítésére alkalmas toll, pendrive, mobil stick, stb.). Ezen tárgyak intézetbe történő bejutása kiemelkedő veszélyforrást jelent, alkalmasak lehetnek újabb fegyelmi cselekmények, illetve jogsértések elkövetésére. Emiatt a bv. intézetek személyi állományának elsődleges feladata a tiltott tárgyak bejutásának és a fogvatartottak birtokába kerülésének megakadályozása. Az intézet ennek a magasabb szintű elvárásnak eleget tesz, s a vizsgálatok eredményeképpen nem a jelentésben említett 8 esetben, hanem számos alkalommal került előtalálásra tiltott tárgy. Ezen túl nem elhanyagolható a motozások preventív hatása sem, mert a szigorú rendszerességgel végrehajtott ilyen jellegű tevékenység bizonyítottan visszatartja a fogvatartottakat a tiltott tárgyak már ismert útvonalon, illetve módszerrel történő bejuttatásától, vagy a bv. intézeten belüli kereskedelmétől. A motozások végrehajtása során kiemelt figyelmet fordít a személyi állomány arra, hogy az ne megalázó módon történjen, ennek érdekében a legtöbb esetben technikai eszköz igénybevételel történik a ruházat átvizsgálása. Ugyanakkor kiemelendő az is, hogy a személyi állománynak a legtöbb esetben nincs mérlegelési joga, a motozásokat a hatályos előírások szerinti esetekben kötelező érvénnyel végre kell hajtaniuk.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának észrevétele:

A motozás, mint biztonsági intézkedés a büntetés-végrehajtás rendszerében, törvényi, rendeleti, országos és helyi szinten is megfelelően és egyértelműen szabályozott. A szabályok figyelembe vételével végrehajtott motozás semmilyen jogsértő állapotot nem idézhet elő, az

nem történhet szemérem sértő módon. A testüreg átvizsgálását csak orvos végezheti. A testhajlatok átvizsgálása nem tekinthető „kvázi testüreg-átvizsgálásnak”.

I.2. Elfogadhatatlan fizikai körülmények

Az országban az **egyik legzsúfoltabb** intézet a miskolci. Gyakorlatilag egyetlen tartós használatra szolgáló zárkában sincsen biztosítva a kellő szabad mozgástér. Bár ahhoz képest, hogy a legtöbben előzetes letartóztatásukat töltik itt, aránylag magas, 43%-os volt a dolgozók aránya. Viszont **a nem dolgozók gyakorlatilag csak séta és zuhanyozás idején tudnak kijutni** a szűk, többnyire leharcolt, sötét, szellőzetlen, olykor poloskás zárkáikból. Ezek a körülmények a túlzásfolttság következtében egyébként is megvalósuló megalázó és embertelen bánásmódot tovább súlyosítják.

A miskolci börtönben feltűnően **kevés a zárkán kívüli elfoglaltság**. Az értelmes aktivitás hiánya növeli az apátiát, a frusztráltságot és az agressziót. Ez nem csak a fogvatartottaknak rossz, de a szakszemélyzet munkakörülményeit is rontja.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

Az intézet építészeti adottságaiból és a nagyfokú zsúfoltságból adódóan a zárkán kívüli elfoglaltságok szervezése és lebonyolítása jelentős nehézségeket okoz. Mivel a bv. intézet elsődleges feladata az előzetes letartóztatás fogantatosítása, így a büntetőeljárások hatékony lefolytatása érdekében az elkülönítési szabályokra is kiemelt hangsúlyt kell fektetni, ami szintén nehezíti a zárkán kívüli programok kivitelezését.

Az intézetben a zsúfoltság miatt jelenleg nem állnak rendelkezésre olyan számban szabad helyiségek, amelyek helyszíniül szolgálhatnának nagyobb létszámú fogvatartotti csoportok zárkán kívüli elfoglaltságához.

A kedvezőtlen adottságok és körülmények ellenére a bv. intézet vezetése és teljes személyi állománya igyekszik mindent megtenni annak érdekében, hogy valamennyi fogvatartottnak legyen lehetősége a lehető legtöbb esetben zárkán kívüli programban részt venni.

II. Az intézet működésére, a fogvatartottakra vonatkozó adatok, tapasztalatok

II.1. Az intézet alapadatai

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet megyei házának építési munkálatai 1902-ben fejeződtek be, tehát több mint 115 éve működik börtönként. Az intézet „előzetes ház”: jellemzően előzetes letartóztatást hajtanak végre benne, de szabadságvesztés büntetést, szabálysértési elzárást töltőket is elhelyeznek.

Az intézet 220 férőhelyes, amelyben 160 % közeli a telítettség. A parancsnok az ország **három legrosszabb helyzetű intézete** közé sorolja a miskolci a társadalmi-demográfiai jellemzők és az alapján, hogy az házban legnagyobbbrészt előzetesen letartóztatottakat tartanak fogva. A helyzetet tovább rontja, hogy a közelben új börtönt terveznek építeni, emiatt elmaradtak a fejlesztések és karbantartási munkák az intézetben.

II.2. Létszámadatok

II.2.1. A személyi állomány

A megyei intézet személyi állománya 249 fő, 2/3-uk férfi, 1/3-uk nő. 9 vezető van, irodai munkát 97-en (39%) végeznek, 138 felügyelő van (55%) és csupán 6 (2,5%) reintegrációs tiszt. Ez azt jelenti, hogy a Magyar Helsinki Bizottság látogatásának napján az intézetben elhelyezett **357 fogvatartott közül átlagosan 2,5 jutott egy felügyelőre, és 59,5 egy reintegrációs tisztre.**

Az arányok hasonlóak, mint más büntetés-végrehajtási intézetben. A reintegrációs tisztek és a fogvatartottak arányszámaikat vizsgálva számunkra meglehetősen kérdéses, hogy a büntetés-végrehajtás miképpen látja megvalósíthatónak reintegrációs, nevelő tevékenységét, valamint az, hogy ezek az arányok miért nem javultak jelentős mértékben az elmúlt években. Az arányok – álláspontunk szerint – jól mutatják, hogy az irányadó felfogás szerint a börtön leginkább az izolációt, őrzést szolgálja és csak elhanyagolható mértékben a nevelést, a társadalomba való visszavezetést.

A Magyar Helsinki Bizottság álláspontja, hogy a büntetés-végrehajtási szervezetnek fel kellene hívnia a Belügyminisztérium figyelmét arra, hogy a Nemzetgazdasági Minisztériummal egyeztetve biztosítsák a reintegrációs tiszti státuszok megtöbbszörözését.

A közelben (Ózdon vagy Szirmabesenyőn) tervezett új büntetés-végrehajtási intézet 57 státuszára már felvett munkatársakat az intézet. Az új intézet azonban még nem épült meg, így a fogvatartotti létszám és a feladatok sem változtak egyelőre, ezért a **személyi**

állomány tekintetében hiány nincs, inkább a „kapun belüli munkanélküliség” jelensége állt elő.

A reintegrációs tisztekre nem érkezett jelentős panasz a megfigyelőkhöz. Ez valójában elismerés, hiszen átlagosan 60 fogvatartottal való munka jelentős terhet jelent, amelyből az érdemi, reszocializációs foglalkozásra kevés energia juthat.

Az intézet által rendelkezésre bocsátott információk szerint a személyi állomány számára a legjelentősebb nehézség a **pszichés leterheltség**. Ezt tovább erősíti az **adminisztrációs leterheltség**, amelyet súlyosbítanak a váratlan, rövid határidővel elkészítendő adatszolgáltatások és az infrastrukturális feltételek (pl. irodák) hiánya.

Az intézet tájékoztatása szerint a személyi állomány tagjainak leginkább számítógépes, programkezelői ismereteket oktató képzésre lenne szüksége.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

A személyi állományra vonatkozó létszámadatok helytállóak. Azonban ki kell emelnünk, hogy a személyi állomány létszáma, a beosztások központilag meghatározott állománytábla alapján kerültek meghatározásra. Előbbiek miatt a bv. intézetnek nem áll módjában a reintegrációs tiszti helyek számának növelése, hiszen az állománytábla módosítására csak a Belügyminisztérium engedélyével kerülhet sor. Az új bv. intézetek megépülésével, a zsúfoltság csökkenésével a személyi állomány tagjai esetében az egy főre jutó fogvatartottak száma jelentős mértékben csökken majd, így a velük közvetlenül foglalkozó állomány leterheltségének is jelentős mértékű enyhülése várható, amely a jelenleginél is magasabb színvonalú munkavégzést tesz lehetővé.

Nem helytálló az a megállapítás, hogy a még meg nem épült börtönök állománytáblájának terhére felvett személyi állomány tekintetében a kapun belüli munkanélküliség jelensége áll fenn. A felvett új állomány képzése jelenleg is folyamatban van, akik pedig befejezték a tanulmányaikat, azok szakmai gyakorlat és tapasztalatszerzés céljából más bv. intézetekhez kerültek átrendelésre, tehát nem valós az a megállapítás, hogy olyan többletlétszámmal rendelkezne a bv. intézet, amelynek feladatokkal való ellátásáról nem tudna gondoskodni.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának észrevétele:

A körletfelügyelői állomány tekintetében a bv. szervezet kiemelt feladata – amelynek folyamatosan eleget tesz – a megfelelő toborzási tevékenység végrehajtása, hogy a rendelkezésre álló státuszok feltöltése megtörténhessen.

A fogvatartottak reintegrációja a bv. szervezet teljes személyi állományának továbbá a munkáltatást, foglalkoztatást, szakképzést, oktatást, szakköri és egyéb foglalkoztatást, vallási és kulturális rendezvényeket szervező hivatalos szervek, önkéntesek, civil és egyházi szervezetek képviselőinek, a fogvatartott családjának és az abban való aktív közreműködés önmagának a fogvatartottnak a feladata. A szabadulásra való felkészítésben továbbá kiemelt munka hárul a bv. pártfogó felügyelőkre, akik már a szabadságvesztés büntetés ideje alatt megkezdik tevékenységüket, majd a szabadulást követően ellátják az utógondozást. Mindezek alapján túlzott leegyszerűsítés, hogy a reintegrációs tevékenységet az MHB jelentése a reintegrációs tisztek és a fogvatartottak aránya alapján ítéli meg.

II.2.2. A személyi állomány képzése, pszichés helyzete

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási intézet pszichológusa a fogvatartottak ellátását végzi, **a személyi állománynak pszichológusi segítség nem áll rendelkezésére** az intézeten belül. Az állomány tagjainak alkalmassági szűrését külsős,

megbízási jogviszonyban álló pszichológus végzi. Ez a megoldás mindenképpen elismerésre méltó és fenntartandó, hiszen szakmai, bizalmi aggályt vetne fel, ha a személyzettel segítő munkát végző pszichológus adna javaslatot az alkalmasságra is.

Az intézet vezetőségének tájékoztatása szerint félévente egy alkalommal, az állomány kb. 10 tagja (a 339-ből) részt vehet egyhetes stresszoldó, rekreációs csoportos tréningeken. További 10 munkatárs a BvOP által szervezett egyhetes „kikapcsolódásra” mehet. Ezeken kívül helyi képzések vannak (pl. kiégés elleni prevenció), amelyen egyszerre 20-40 személy vesz részt. Ezek rendkívül fontos alkalmak, a lelki egészséghez minden bizonnyal hozzájáruló programok, azonban nyilvánvalóan **nem helyettesítik a rendszeres, legalább havi szupervíziós vagy mentálhigiénés ventilációs alkalmakat**, amelyet külső, független pszichológus tart.

A jelentős pszichés leterhelés ellenére –az országos gyakorlatnak megfelelően – a személyi állomány tagjai számára **nincs elérhető pszichológus, szupervízió vagy csoportos foglalkozás**, amely az általános pszichés jóllétet segítené, krízishelyzetben rendelkezésre állna.

Az intézet vezetésével folytatott megbeszélésen a Magyar Helsinki Bizottság megfigyelői azt a benyomást szerezték, hogy a **pszichés jóllét elősegítésére, megtartására, a kiégés megelőzésére** szolgáló alkalmakat a személyi állomány számára úgy értelmeződnek, mint olyan kötelezettségek, amelyek egyébként is súlyos munkaterhüket növelnék. Pedig azok célja pont a nehézségekkel való megküzdés támogatása lenne. Álláspontunk szerint közvetlenül a dolgozók lelki egészségét, közvetve pedig a személyzet állandóságát, fluktuációjának csökkenését, továbbá a fogvatartottakkal való bánásmód fejlesztését, reintegrációjuk erősítését szolgálná, ha rendelkezésre állna kiterjedt pszichés segítség.

A Magyar Helsinki Bizottság börtönmonitorozó programjának általános tapasztalata, hogy a bv. intézetek munkatársai leginkább – természetesen jogosan – a leterheltségre, a jelentős munkateherre, a körülmények és a munka jellege miatti nehézségekre panaszkodnak. Ezzel együtt az intézetek csak elvétve jelzik a pszichés segítségnyújtás valamilyen formáját az igényelt tréningek, programok között. És amikor a Magyar Helsinki Bizottság felveti azok szükségességét, elutasítják annak elvi lehetőségét is.

A fogvatartotti populáció értelemszerűen általában súlyosan traumatizált. E poszttraumás állapot pszichológiai szempontból „fertőző”: a traumatizáció jelei előbb-utóbb mindenkin megjelennek, aki a traumatizált személyekkel napi szinten érintkezik, akár családi, akár munkakapcsolat révén. Megfelelő megelőzés nélkül mindennek egyenes következménye a **kiégés szindróma**, tünete leggyakrabban vagy a traumatizáltakkal való túlzott azonosulás vagy a túlzott elutasítás, üldöző, bántalmazó magatartás. Mindkettő destruktív, mind a rendszerre, mind az egyénre nézve.

A szupervízió, illetve a mentálhigiénés kultúra megteremtése nagyon nehéz általában is, hiszen általában nincs magas fokon jelen a mai társadalomban, munkakultúrában, ugyanakkor a büntetés-végrehajtásnál elengedhetetlen lenne. A személyi állomány tagjainak pszichés támogatása, ezzel pedig a börtön jobb működésének elősegítése, végső soron pedig a fogvatartottak eredményesebb reszocializációja **magas szintű vezetői döntést, elvárást és egyfajta kultúrateremtést igényel.**

A Magyar Helsinki Bizottság azt javasolja, hogy az intézet vezetése rendszerszinten, folyamatosan foglalkozzon a személyi állomány tagjai traumatizációjának megelőzésével és kezelésével. A BvOP vezetésével és külső szakértők bevonásával dolgozzanak ki stratégiát a személyi állomány pszichés helyzetének javítására. Első gyakorlati lépésként pedig megbízási szerződéssel alkalmazzanak olyan, a témában jártas pszichológust, aki az intézet személyi állományával napi rendszerességgel foglalkozik, továbbá az általa alkalmazott módszereket megismerteti a vezetés és az állomány körében.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

A jelentés több esetben általánosságban és tényként fogalmaz meg olyan feltételezéseket, amelyek nem felelnek meg a valóságnak. Téves azon értelmezés, mely szerint a kiégés megelőzését célzó programokat az állomány plusz munkatehernek érezné. Kedvezőek a tapasztalatok ezekkel a programokkal kapcsolatban, ezért a pszichés leterheltség enyhítésére a jövőben is kiemelt figyelmet fordít a szervezet és igyekszik a személyi állomány minél szélesebb köre számára lehetővé tenni a programokon való részvételt. Az intézet jelenleg is keres pszichológust.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának észrevétele:

A büntetés-végrehajtás személyi állománya továbbképzése szakterületi tevékenységük, beosztásuk szerint a Belügyminisztérium Vezetőképzési, Továbbfejlesztési és Tudományszervezési Főosztály által meghatározottak szerint – pontozásos rendszerben – történik, központi, területi és helyi kötelező képzések, továbbá egyénileg választott továbbképzések során.

A személyi állomány egészségügyi ellátása – beleértve a pszichés támogatást – az alapellátást biztosító egészségügyi intézményekben, továbbá jogosultság alapján az arra kijelölt állami egészségügyi szolgáltatóknál minden tekintetben biztosított.

II.2.3. A fogvatartotti állomány

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet székhelyintézetének befogadóképessége 220 fő. A látogatáskori létszám 357 fő volt. A fogvatartottak közül 335 férfi (94%), 22 nő (6%). Ez a létszám **több mint 160%-os telítettséget** jelent. A megelőző évben, 2016-ban az átlagos telítettség 134%-os volt, 2015-ben pedig 157%-os. Ha a jelenlegi telítettségi szintet az egyes intézetek 2016-ban mért zsúfoltságának mértékéhez viszonyítjuk, akkor **a miskolci börtön a legszűfoltabb Magyarországon.**

A magas telítettségi szint különösen aggasztó az országos telítettség enyhe és az előzetesen letartóztatottak számának jelentősebb csökkenése fényében.

A személyi állomány leterheltségét a túlszűfoltág mellett a jelentős számú, napi 30-40 **előállítás** is növeli.

Az intézetben legrégebben elhelyezett fogvatartott közel három és fél éve, 2014. március 20. óta van itt. A legsúlyosabb büntetéssel sújtott elítéltet 5 év szabadságvesztésre ítélte a bíróság, aki a Magyar Helsinki Bizottság látogatása idején már reintegrációs őrizetben volt. Rajta kívül további 5 elítélt volt reintegrációs őrizetben, míg a jogintézményre összesen 11 fogvatartott jogosult.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

Reintegrációs őrizetek száma fokozatosan emelkedő tendenciát mutat. Jelenleg [2017. október] 29 fő van reintegrációs őrizetben

A korábbi tervek szerint Ózdon vagy Szirmabesenyőn új büntetés-végrehajtási intézet épül, amely jelentősen enyhítené a túlszűfolttságon. A folyamat lelassulása azonban jelentős bizonytalanságot okoz, amely sem a személyi, sem a fogvatartotti állománynak nem kedvező. A **zsúfoltság szintje és a börtönbeli fizikai körülmények emberi méltóságot sértőek**, azokon mielőbb javítani kellene.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

Túlzó a Bizottság azon megállapítása, hogy a börtönbeli fizikai körülmények emberi méltóságot sértőek.

A bv. intézet vezetése elsődlegességgel kezeli az elhelyezési körülmények lehetőség szerinti javítását, a szükséges karbantartások elvégztetését. Ennek érdekében folyamatosan keressük az igénybe vehető forrásokat, illetve saját pénzügyi lehetőségeink keretein belül ütemezetten végezzük az elhelyezési körülményeket javítását célzó felújításokat, kivitelezéseket. Jelenleg a bv. intézet székhelyének 3 részlegén nagyszabású átalakítási munkálatok folynak. Ennek során a kisméretű zárak összenyitása és felújítása zajlik, amelyekben a mellékhelyiségek önálló szellőzésű, teljesen elkülönített módon lesznek kialakítva.

Fentiekkel együtt ki kell emelni, hogy a karbantartási munkákat az esetek túlnyomó többségében a fogvatartottak által elkövetett károkozások, rongálások indokolják. Ezért meglehetősen inkorrekt az arra a hiányosságra való panasz benyújtása, amelyet éppen a panaszt előterjesztő okozott. Ezzel együtt természetesen az ilyen jellegű károk elhárítását is elvégzi a bv. intézet, de figyelembe kell venni, hogy ezek a feladatok fokozott anyagi terhet rónak a bv. intézet saját- és a központi költségvetésre is.

Az intézetben a látogatáskor az elhelyezési körülmények miatt indított **405 kártalanítási ügy** (helyi kérelem, illetve adatszolgáltatás más intézetnek) volt folyamatban. Június végig összesen két határozatot hoztak. Az ügyszám naponta jelentősen nő, amely **rendkívüli adminisztratív terhet** jelent az intézetnek. A fogvatartottak egyöntetű álláspontja ugyanakkor az volt, hogy **a kártalanítási eljárást inkább nem indítják meg a fogvatartásuk alatt**, mert a családdal való személyes kapcsolattartás miatt nem akarják, hogy más, kevésbé zsúfolt intézetbe szállítsák át őket. A szabadulás utáni eljárás további indoka, hogy a kártalanítás összegéből levonják a rabtartás árát és a bűnügyi költséget. A Magyar Helsinki Bizottságnak arra is panaszkodtak, hogy a kártalanításra vonatkozó kérelem benyújtását az intézetben „szankcionálják”, hogy annak visszavonására kényszerítik a fogvatartottakat. Mindezen okok miatt a fogvatartottak a kártalanítást csak szabadulásuk után kezdeményezik.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

Nem helytálló a Bizottság azon állítása, hogy a személyi állomány tagjai a kártalanítási kérelem visszavonására kényszerítik a fogvatartottakat.

A bv. intézet a jogszabályokban foglaltaknak megfelelően hajtja végre a kártalanítási eljárással összefüggő feladatokat, ezt folyamatosan ellenőrzik a vezetők, illetve a feladat végrehajtásának szabályosságára irányuló külső ellenőrzések a szabályos végrehajtást támasztották alá. 2017.01.01. napjától 2017.10.16. napjáig összesen 99 darab ügyvédi, valamint fogvatartotti kérelem érkezett. Ebből 79 darab ügyben a bv. intézet a jogszabályban előírt tevékenységét elvégezte, azokat az illetékes törvényszék részére megküldte, 20 darab kártalanítási ügy még folyamatban van. Ezekkel együtt a más bv. szerv megkeresése alapján indult ügyekkel összefüggésben mintegy 805 kártalanítási kérelem ügyintézését végzik a bv. intézet munkatársai.

Előbbieik alapján kijelenthető, hogy semmilyen szankció, illetve fenyegetettség nincs a kérelmek előterjesztésével kapcsolatban. Minden fogvatartottnak lehetősége van az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt kártalanítási kérelem benyújtására.

A megyei intézetben **előzetesen letartóztatottak** aránya 2017 első félévében megközelítette a **60%-ot**, a fogvatartottak 20%-a jogerősen elítélt, további 14% megőrzésen tartózkodott az intézetben, a maradék 6% szabálysértési elzárást töltött. Ezek az arányok az elmúlt két évben is hasonlóak voltak.

A fogvatartottak túlnyomó többségét közepes biztonsági fokozatba sorolták, csak kivételes az alacsony/magas biztonsági fokozatú fogvatartott. Speciális csoportként csak a drogrevenüciós részleg működik, amelyben a látogatáskor 5 fogvatartott volt elhelyezve. Az intézet ún. pszichés egyensúlyvesztési listát alkalmaz, amelyet rendszeresen felülvizsgál.

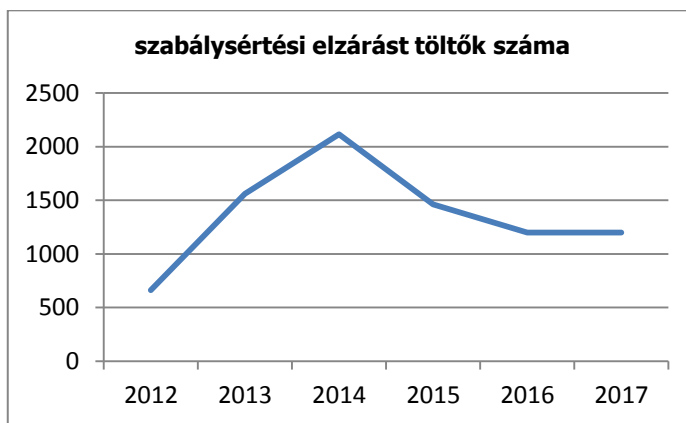
A Magyar Helsinki Bizottság általános tapasztalata, hogy annak ellenére, hogy egyértelműen nagyobb szükség lenne gyógyító-terápiás vagy pszichoszociális részlegre, egyes intézetekben mégis inkább drogrevenüciós részleg működik. Ráadásul a fogvatartottak ide történő bejutása esetenként visszás (pl. nem a kábítószer-fogyasztó fogvatartott kerül be, hanem a bűntárs, akinek akár csak egyetlen kábítószerrel kapcsolatos ügye volt), továbbá rászorultságuk esetén a kábítószer-használó fogvatartottak bekerülhetnének a speciális részlegekre is. A labilis érzelmi vagy szellemi állapotú, szellemi fogyatékkal élő és más szempontból **sérülékenyebb fogvatartottakat** az intézet – sok más börtönhöz hasonlóan – az **egészségügyi körleten helyezi el**. Az elhelyezés (és a zárkatársak kiválasztása) a sérülékeny fogvatartott védelmét szolgálja. Az ilyenfajta elhelyezés teljesen érthető és a gyakorlatban létező egyetlen elfogadható megoldás a fogvatartott megóvására. Ugyanakkor terápiás szempontból ez nyilvánvalóan helytelen, hiszen rendszerint vagy nincs megfelelő szakértelem, vagy az egészségügyi személyzet más méltányolható elfoglaltsága miatt nem tud kellőképpen odafigyelni a sérülékeny fogvatartottak kezelésére, állapotának javítására. Ráadásul az egészségügyi részlegre történő kényszerbeutalás nyilvánvalóan azt is jelenti, hogy az arra ténylegesen rászoruló beteg fogvatartottakat adott esetben nem tudják elhelyezni a részlegen.

Az intézetben nincs kifejezetten a szexuális bűncselekményt elkövetők vagy a szexuális kisebbségekhez tartozó elkövetők számára kijelölt zárka. Különleges biztonságú zárkat sincs a börtönben.

Az intézet megítélése szerint a fogvatartottak számára a **legjelentősebb nehézség a túlzsúfoltság és a szabadidős, képzési programok hiánya**. Ez különösen negatívan hat a zsúfoltság következtében egyébként is fennálló veszélyes auto- és heteroagresszivitási szintre.

II.2.4. Szabálysértési elzárást töltők

Az elmúlt 5 évet tekintve a **szabálysértési elzárást töltők** száma nőtt. 2015-ös csúcsot követően megfigyelhető volt egy nagyobb visszaesés, de a szabálysértési elzárást töltők száma ma továbbra is a duplája, mint 2012-ben volt. (2017 első féléves adatait megdupláztuk a jobb összehasonlíthatóság érdekében.)

2012-ben 11-en, 2013-ban 15-en, 2014-ben 22-en, 2015-ben 19-en, 2016-ban 16-an, míg 2017 első félévében 18-an töltötték szabálysértési elzárást naponta átlagosan a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben. 2012-ben összesen 661-en, 2013-ban 1559-en, 2014-ben 2115-en, 2015-ben 1461-en, 2016-ban 1200-an és 2017 első félévében összesen 600-an töltötték szabálysértési elzárásukat az intézetben.¹

Az elzárás átlagos tartama 5–8 nap, a hosszabb büntetésre ítélteteket elszállítják az intézetből más büntetés-végrehajtási intézetbe.

Szabálysértési elzárást jellemzően az alábbi cselekmények miatt töltönek állampolgárok:

- távol tartó határozat szabályainak megszegése,
- közúti közlekedési szabályok kisebb fokú megsértése,
- tiltott prostitúció,
- köztisztasági szabálysértés,
- csendháborítás,
- személyazonosítás igazolásával kapcsolatos kötelességek megszegése,
- jogszerű intézkedéssel szembeni engedetlenség szabálysértése.

Az elzárásra beutaltak 90%-át rendőrök állítják elő a bv. intézetbe, csupán kb. 10%-os az önkéntesen jelentkeztek aránya.

A szabálysértési elzárást töltőknek az intézet külön rezsimet, külön zárkákat működtet. Az elzárással kapcsolatos adminisztratív terhek igen jelentősek, ez különösen aránytalan, ha azt a szabadságelvonás napjainak számára vetítjük. Az új szabálysértési törvény hatályba lépése óta (2012) az **adminisztratív terhek megháromszorozódtak** a befogadandó személyek számának jelentős növekedése miatt.

Látható tehát, hogy bagatell cselekmények miatt vonja el az állam állampolgárai szabadságát, amely végrehajtása ráadásul jelentős ráfordítást igényel.

A Magyar Helsinki Bizottság ezért azt javasolja a jogalkotónak, hogy gondolja újra a szabálysértések szankciórendszerét. A változtatások kezdeményezéséhez a büntetés-végrehajtás is hozzájárulhat tapasztalatai, kifogásai becsatornázásával.

¹ Az adatokat a jelentés véglegesítése és nyilvánosságra hozatalát követően 2018. február 28-án módosítottuk egy elírás miatt. Tekintettel arra, hogy az adatokra sem a bv. intézet, sem a BvOP nem tett korábban észrevételt, a technikai módosítást külön nem egyeztettük, azonban a jelentést elektronikus és postai formában továbbítottuk részükre.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

A Bizottság javaslattétele az elzárásra beutaltak magas száma miatt nem a Büntetés-végrehajtási Szervezet, hanem a jogalkotó felé fogalmaz meg észrevételt, ezért azzal összefüggésben nincs illetékessége a bv. intézetnek.

II.2.5. Külföldi fogvatartottak

A Magyar Helsinki Bizottság látogatásának napján **5 külföldi fogvatartott** volt az intézetben, román, szlovák és vietnámi állampolgárok, mindannyian előzetesen letartóztatottak. Valamennyi külföldi fogvatartottat tolmács jelenlétében, közreműködésével fogadja be az intézet.

A megfigyelők találkoztak a vietnámi állampolgárral, aki nem jelzett panaszt a fogvatartással kapcsolatban. Megjegyzendő, hogy a kommunikáció igencsak korlátozott volt a közös nyelv hiánya miatt. A fogvatartottnál voltak könyvek, zárkatársai szerint megfelelő az ellátása, kapcsolatban van a konzulátusával, kommunikálni ugyanakkor nem igazán tudnak vele a fogvatartottak és a felügyelet sem, mert nincs közös nyelv, így leginkább mutogatnak.

II.3. Körülmények

A Magyar Helsinki Bizottság és az intézet parancsnokának közös álláspontja, hogy **a tárgyi feltételek nem adottak** ahhoz, hogy a szabadságelvonás végrehajtása a 21. századi követelményeknek megfelelő és eredményes lehessen az intézetben.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

Az igaz, hogy az intézet több mint 100 éve épült létesítményei nem a mai kor követelményei szerint épültek, az viszont nem fedi a valóságot, hogy a szabadságelvonás végrehajtása nem felel meg a 21. századi követelményeknek és nem eredményes.

Az intézet a szabadságelvonással összefüggő feladatokat a zsúfoltság, a kedvezőtlen építészeti adottságok ellenére jogszerűen és eredményesen hajtja végre, amit a külső ellenőrzések eredménye, illetve a szervezeti teljesítményértékelése (2016. évben 92 %), is alátámaszt.

Az új börtön építésének terve miatt az épületben **lelassultak a fejlesztések**, elmaradtak a nagyobb átalakítások. Ugyanakkor sor került energetikai felújításokra, egyes villamos vezetékek cseréjére, a trepni felújítására egy szinten és vécék leválasztására, külső szellőzésének megoldására.

Ugyanakkor, mint ahogy azt a Magyar Helsinki Bizottság megfigyelői máshol is tapasztalták, a fizikai körülmények szinten tartására való törekvés valójában fokozatos romlást okoz, így a fogvatartottak – és a személyi állomány – **elhelyezési feltételei egyre romlanak**. Ugyanakkor az intézetben elkezdték a kisebb zárkák összenyitását, amely eredményeként viszonylagosan nagyobb, az előírtnak megfelelő mozgástér jut majd a fogvatartottaknak, valamint a tervek szerint az irodákat, öltözőket áthelyezik a város egy közeli épületébe, helyükre zárkákat telepítenek, továbbá a mosodát foglalkoztatóvá alakítják.

II.3.1. Zsúfoltság

Mind a fogvatartottak, mind az intézet vezetése **jelentős problémának tekinti a túlzásúfoltságot**, amely mindkét csoportnak **napi gondot okoz**. A fogvatartottak élettere beszűkült, jelentős többségüknek az elhelyezési körülményei elfogadhatatlanok, emberi méltóságot sértőek. A személyi állomány munkaterhe, stresszterhelése a zsúfoltság miatt különösen nagy. A zsúfoltságot és az adminisztratív terheket továbbfokozza, hogy az intézet szabálysértési elzárásra ítélt személyeket is fogva tart.

A látogatás idején 220 férőhelyen 357 fogvatartottat helyeztek el, ami 162%-ot közelítő zsúfoltságot jelent. Az intézet az 59 huzamosabb idejű tartózkodásra használt zárka közül **egyetlenegyben sem tudja biztosítani az előírt nagyságú mozgástér**. Gyakorlatilag csak a 6 fegyelmi zárkában van az előírásoknak megfelelő mozgástér. Több olyan fogvatartott van, akinek összesen 1,5 m² mozgástér áll rendelkezésére: a 10 személyes zárka bruttó alapterülete közel 30 m², a berendezési tárgyak a terület felét elfoglalják. Megállapítható, hogy valamennyi fogvatartottnak már önmagában a 4 m² mozgástér alatti elhelyezés miatt is egyértelműen sérül az megfelelő bánásmódhoz való joga, elhelyezésük sérti az embertelen bánásmód tilalmát. Ám különösen így van ez, ha az egyéb körülményeket (zárkán kívüli elfoglaltság hiánya, mellékhelyiség állapota, szellőzés, természetes fény hiánya stb.) is figyelembe vesszük.

Az összes tartós elhelyezésre szolgáló zárkában van **elkülönített vécé**. Köztük a kisebb zárkákban a mellékhelyiség nem jól szeparált és lehetetlenül szűk.

A monitorozók által meglátogatott egyik – többihez hasonló – zárka kb. 9 m²-es volt, és négy fogvatartottat helyeztek el benne, akik a napi sétát kivéve állandóan ott tartózkodnak. A zárka területén helyezték el a két emeletes ágyat, a berendezési tárgyakat és a leválasztott vécét. A mellékhelyiség valójában egy szekrényszerűség volt, amelynek ajtaját tulajdonképpen csak behajtani lehetett, becsukni nem. A magasabb fogvatartottak behúzott ajtónál nem tudtak a vécére ülni, ezért annak ajtaját kénytelenek voltak nyitva tartani, mikor szükségüket végezték. A zárka szellőzése nem volt elégséges, meleg és párás volt a levegő. A megfigyelők beléptükkor csak úgy fértek el, hogy a hat ember szorosan egymás mellé állt. A megfigyelők több, nagyobb alapterületű (35 m² körüli) zárkát is meglátogattak, ahol átlagosan tucatnyi fogvatartottat helyeztek el, akik közül többen egymáshoz tolt ágyakon (mintha franciaágy lenne) aludtak.

A zárkán belüli mozgástér hiányából eredő embertelen bánásmódot erősíti, hogy a fogvatartottak beszámolója szerint szinte **semmilyen mozgási lehetőség sincs a zárkák között**, még akkor sem, hogy ha erre jogszabályi előírás (pl. elzárást töltők) van. A fogvatartottak elmondása szerint a szolgálatban lévő felügyelőtől függ, hogy egyáltalán az ajtókat nyitva tartják-e, de ebben az esetben sincs lehetőség a zárkák közötti mozgásra.

A nyitott körletekre vonatkozó a törvényi előírást mindenképpen érvényesíteni kell összehangolva az elkülönítési szabályok érvényre juttatásával. A Magyar Helsinki Bizottság elfogadja, hogy a két kötelezettség egyidejű érvényesítése jelentős nehézségekbe ütközik, valamint azt is, hogy a zárkából való lopások megelőzésére eredményes módszer lehet az ajtók zárva tartása. Hangsúlyozzuk azonban, hogy elfogadhatatlan a szabadságvesztésnek az előírtnál szigorúbb rezsimben történő végrehajtása.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

A[z i]ntézetben elhelyezett jogerős szabadságvesztést töltő elítéltek tekintetében a nyitott körletrészre vonatkozó törvényi előírást minden tekintetben érvényesítjük, amelyet a rendszeresen lefolytatott bv. törvényességi felügyeleti és jogvédelmi ügyészi vizsgálatok is rendre alátámasztottak.

A fentiek a gyakorlatban azt jelentik, hogy az intézetben elhelyezett – részben önhibájukon kívül – nem dolgozó fogvatartottak (kb. 200 ember) főszabály szerint egy sötét, levegőtlen, kis területű helyiségben az ágyon fekvé vagy stokin ücsörögve töltenek hónapokat, éveket, úgy hogy csupán naponta egy órára mehetnek sétálni egy lebetonozott sivár udvarra. Ez a helyzet bizonyosan nem szolgálja bűnisméltésük megelőzését, a társadalom hasznos tagjává válásukat (Bvtv. 1.§ (2) a). Jelenleg a zárkán belüli egyhangúságot a reintegrációs tisztek által szervezett programok színesíthetik némileg.

II.3.2. Egyéb fizikai körülmények

A meglátogatott zárkák mindegyike rossz állapotú, lehangoló, sivár, sötét, a berendezési tárgyak leromlottak, régiek, rossz használati értékűek. Ez alól némi kivételt a megtekintett drogrevenációs zárka jelentett, amelyben kisebb felszerelési tárgyakat, dekorációt, virágot is engedélyeznek.

A felsőbb szinteken a látogatáskori mérsékelt meleg időjárásban is **hőséget** tapasztaltunk, amely kánikula idején szinte elviselhetetlenné válhat. A hőség enyhíthető lehet a nyitva tartott zárkaajtókkal és a napi akár többszöri fürdés engedélyezésével. Az intézet tájékoztatása szerint 24 fokos napi átlaghőmérséklet felett engedélyezett a napi fürdés, a tátika (nem a zárkaajtó) lenyitása, és a sétaudvaron elhelyezett párapu használata. Az intézet a hőségriadó-tervvel igyekszik kezelni a helyzetet. Ugyanakkor egyes fogvatartottak arról számoltak be, hogy az éppen szolgálatban lévő felügyelőtől függ, hogy a formaruha felső részét levehetik-e vagy magukon kell tartaniuk a hőségben.

A zárkák legtöbbszörében félhomály volt, nappal is **állandó mesterséges fényt** használtak a rabok.

Számos zárkában **kilátásgátlót** helyeztek el a környező épületekben vagy közterületen tartózkodókkal való kapcsolattartás és a tiltott tárgyak bejutásának megakadályozása érdekében. Ez a törekvés természetesen elfogadható, ugyanakkor vizsgálendő, hogy a cél elérésére van-e hatékonyabb, kevésbé korlátozó, korszerűbb eszköz. A látásgátlók ugyanis akadályozzák a légmozgást és a természetes fény zárkákba jutását, emiatt nyáron fokozott a hőség és egész nap mesterséges fényt kell használni. Az Európa Tanács Kínzás Elleni Bizottsága (CPT) látogatásai során számtalan esetben kifogásolta az ilyen eszközök alkalmazását.

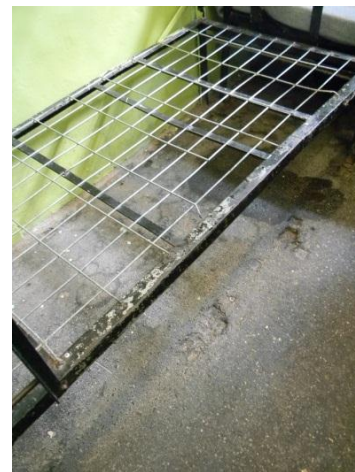

A Magyar Helsinki Bizottság azt javasolja: országos, általános problémaként vizsgálják meg, hogy a kilátásgátlókkal elérni kívánt célt milyen más, kevésbé korlátozó eszközzel lehet megvalósítani.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

Álláspontunk szerint [a kilátásgátlók] alkalmazása szükséges a tiltott kapcsolattartás, illetve a tiltott tárgyak bejutásának megakadályozására. Ezzel együtt keresessük azokat lehetséges alternatív megoldásokat, amelyekkel ezek alkalmazása kiváltható.

A zárkák **padozata** – kevés kivételtől eltekintve – kátrányos, amely nyáron a nagy melegben szinte megolvad, meleget sugároz, továbbá nehezen tisztítható.

A fogvatartottak jelentős része maga vetette fel, rákérdezésre pedig szinte mindenki arról számolt be, hogy a zárkákban **sok csótány és ágyi poloska** van. A megfigyelők nappali látogatásuk során számos zárkában maguk is láttak rovarokat. E tapasztalat alapján teljesen megalapozottnak tűnik a fogvatartottak panasza, hogy a bogarak jelenléte éjszaka igen zavaró. Többen poloskacsípéseket mutattak magukon. Az intézet negyedévente és igény szerint irtást rendez, amely azonban nem oldja meg a helyzetet, a rovarok sokszor az irtást követő egy-két nappal ismét jelentkeznek.

A Magyar Helsinki Bizottság meglátása szerint a probléma megoldása csak valamennyi bv. intézet összehangolt, hatékony intézkedése révén képzelhető el. Úgy tűnik, hogy a BvOP által tett országos intézkedések továbbra sem sikeresek. Más módszerekhez kellene folyamodni, különösen arra való tekintettel, hogy a probléma rendszerszintű, hosszú évek óta fennálló, egyes esetekben jelentős sérelmet okoz.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

Az egészségügyi kártevők folyamatos és szakszerű irtásán kívül a panaszt jelző fogvatartottakat folyamatosan ellátása megtörténik. Az egészségügyi kártevők irtása rendszeres időközönként, illetve jelzés esetén soron kívül is végrehajtásra kerül [a vonatkozó szabályozásnak] megfelelően.

Megállapítható dokumentumokkal alátámasztottan, hogy [a szabályozásnak] eleget téve az intézet az ágyi poloska megtelepedésének és elszaporodásának megakadályozása érdekében évente legalább kétszer irtószeres kezelést végez. Ezzel eleget tesz a jogszabályban előírt kötelezettségeinek. Ezen felül, jelzés esetén, eseti jelleggel, minden egyes erre irányuló jelzést követően is történik poloskairtás. Ugyanez vonatkozik a csótányirtásra is.

Nem az intézet jogellenes magatartásának az eredménye az, ha előfordulnak irtást igénylő rovarok és rágcsálók az intézetben, miután azok keletkezésének hátterében nagyrészt, előzetes intézetként a fogvatartotti állomány nagyszámú fluktuációja áll, melynek során nagy az esélye különböző élősködők intézeten kívülről történő behozatalának. Az intézet kötelessége ezzel kapcsolatban az, hogy a szükséges irtásokat elvégezze, amit az intézet maradéktalanul végre is hajt.

II.4. Rendkívüli események

2016 októberében egy fogvatartott **felakasztotta magát** és meghalt. A nyomozó főügyészség felügyeletével a rendőrség kivizsgálta az esetet, a BvOP és az intézet parancsnoka is vizsgálatot rendelt el. Ezek, valamint a büntetés-végrehajtási ügyész nem állapította meg a személyi állomány felelősségét, szabályszegését.

2017 első félévében 8 esetben alkalmaztak **kényszerítő eszközt** (testi kényszer és bilincs) az intézetben. Három esetben fogvatartottak verekedése, egymás bántalmazása miatt került sor a testi kényszerre, amely alkalmazása a testi épség védelme érdekében volt szükségszerű. A 8 eset közül 3 esetben csak testi kényszer, 4 alkalommal bilincset is használt a felügyelet. A beavatkozásra az intézet közlése szerint az arányosság elvének tiszteletben tartásával került sor.

A teljes 2016-os évben 9 alkalommal 9 fogvatartottal szemben használtak kényszerítő eszközt (4 esetben testi kényszer, 5 esetben ezt bilincs használatával kiegészítve). A kényszerítő eszköz alkalmazásának okai az alábbiak voltak: utasítás megtagadása, dühöngő, ön- és közveszélyes magatartás megfékezése, verekedés és fogvatartott-társ bántalmazásának megszüntetése.

Szolgálati kutyát kizárólag biztosítás (pl. előállítás, külső munkáltatás, nagyobb létszám mozgatása) és kábítószer-keresés érdekében alkalmaz az intézet, kényszerítő eszközként nem.

A **különleges biztonságú zárkát** felszámolták az intézetben.

Az intézetben **kamerarendszer** működik, amelynek felvételeit 30 napig rögzíti a rendszer. Az alábbiakban jelzett gyanús esetek egyikében sem lehetett felvételt bizonyítási eszközként használni, mert a panaszolt cselekmények zárkákban (ahol nincs elhelyezve kamera), illetve

az egészségügyi részlegen történtek. Több zárkában van kamera, itt a szuicid, az egyéni kezelésű, a magas biztonsági kockázatú és a fokozott ellenőrzésű fogvatartottakat helyezik el.

II.4.1. Személyzet által fogvatartott sérelmére elkövetett bűncselekmények

2017-ben nem indult eljárás személyi állományi taggal szemben fogvatartott bántalmazása miatt. 2016-ban **5 esetben indult eljárás bántalmazás hivatalos eljárásban** bűncselekmény alapos gyanúja miatt ismeretlen tettes ellen. Négy **esetben elutasították a feljelentést**, mert bűncselekmény gyanúját sem állapították meg, fegyelmi eljárás sem indult. Egy esetben **megszüntették** a nyomozást, mert nem volt megállapítható a bűncselekmény elkövetése és az eljárás folytatásától sem volt eredmény várható. Ebben az esetben sem indult fegyelmi eljárás. A sértett fogvatartottak valamennyi esetben azt állították, hogy több felügyelő fizikailag bántalmazta őket (gumibottal ütlegelték, ágyhoz láncolták, kenyérrel fejbe dobták), illetve szidalmazták őket.

Az intézettől nem kaptunk arra vonatkozó információt, hogy a személyi állomány tagjainak agresszióját milyen eszközökkel előzik meg.

A Magyar Helsinki Bizottság javasolja, hogy a személyi állomány tagjainak biztosítsák a szupervízió, ventilációs alkalmak lehetőségét, az ezeken való részvételt bátorítsák.

II.4.2. Fogvatartottak egymás sérelmére elkövetett egyes cselekményei

2017 első félévében két fogvatartottal szemben tett az intézet feljelentést fogvatartott-társ kényszerítése és öt esetben bántalmazása miatt. 2016-ban az intézet parancsnoka négy cselekmény – szexuális kényszerítés, két esetben kényszerítés és könnyű testi sértés – miatt tett feljelentést a rendőrségen. Az intézet tájékoztatása szerint az elmúlt években a fogvatartottak egymás sérelmére hasonló számú bűncselekményt követtek el. A cselekmények miatt **szinte soha nem vonják felelősségre az elkövetőket**, mert a nyomozó hatóság megszünteti az eljárást, álláspontjuk szerint ugyanis nem állapítható meg bűncselekmény, és a nyomozás folytatásától sem várható eredmény. Ennek oka – az intézet tájékoztatása szerint –, hogy a sértettek rendszeresen módosítják, „visszavonják” vallomásukat.

A fogvatartottak által egymás sérelmére elkövetett cselekmények megelőzése érdekében az intézet igyekszik növelni a felügyelői jelenlétet, a fogvatartottak zárkán kívüli idejét, a pszichológusi, reintegrációs tisztek általi, lelkeszi, parancsnoki meghallgatásokat biztosítani.

Ha egy fogvatartott társával erőszakoskodik, akkor a kötelező feljelentésen és fegyelmi eljáráson túl az intézet parancsnoka tényfeltáró vizsgálatot rendel el. Az érintett fogvatartottakat elkülönítik, akik a későbbiekben sem kerülhetnek közös zárkába. A sértett és az elkövető is pszichés segítséget kap(hat) a lelkesztől, a reintegrációs tisztől és a pszichológustól. Az elkövetőt ezen túl nem szembesítik tetteivel, annak következményeivel (a büntetőeljárásról kívül).

II. 5. Bánásmód

A korábbi börtönmonitorozások tapasztalataihoz képest **nagyságrendekkel kevesebben jelentkeztek négy szemközti megbeszélésre** a Magyar Helsinki Bizottság megfigyelőinél. Az intézetbejáráskor a véletlenszerűen kiválasztott zárkákban folytatott megbeszéléseken az derült ki, hogy a fogvatartottakat előző napon tájékoztatta a reintegrációs tiszt a Bizottság megfigyelőinek érkezéséről, azonban sok fogvatartottnak nem volt tudomása arról, hogy

lehetőség van a megfigyelőkkel négyszemközt is beszélni. A Bizottság orvosához ketten jelentkeztek, további 4-5 jelentkező az első látogatási napon a megfigyelőktől szerzett információk alapján jelezte, hogy meghallgatást kér. Néhány fogvatartott úgy nyilatkozott, hogy azért nem jelentkeznek, mert félnek a fizikai, fegyelmi retorziótól. A Bizottság megfigyelői a megfelelő tájékoztatás hiányát vagy az esetleges szankcióktól való – adott esetben túlzó – félelmet találják a jelentkezés hiányának indokaként.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

Valótlan az az állítás miszerint az intézet személyi állományának bármely tagja is retorzióval fenyegette volna meg azokat a fogvatartottakat, akik jelentkezni akartak a Helsinki Bizottság megfigyelőivel való személyes meghallgatásra. Valamennyi fogvatartottat a reintegrációs tisztek, szociális segédelőadók csoportos foglalkozások keretében tájékoztatták a Magyar Helsinki Bizottság munkatársainak érkezéséről. Arra vonatkozóan, hogy a teljes körű tájékoztatás és figyelemfelhívás ellenére miért nem jelentkeztek többen a személyes meghallgatásra nem rendelkezünk információval.

Az intézet tájékoztatása szerint a hozzájuk érkező fogvatartotti panaszok leginkább az kártevőket, a zsúfoltságot, a kátrányos padlót és az egészségügyi ellátást érintik.

A börtönben tapasztaltak összessége alapján a megfigyelőkben az az igény fogalmazódott meg, hogy az intézet a köztudottan nehéz és megterhelő kötelező alapfeladatok mellett még intenzívebben törekedhetne arra is, hogy a fogvatartottakat ne csak őrizze, ne csak elkerülje a problémás helyzeteket, hanem értelmes, a börtönártalmakat némileg enyhítő, pszichés állapotromlást megelőző **elfoglaltságokat biztosítson**. Tapasztalataink szerint a rendkívül rossz fizikai feltételek ellenére még a hasonló helyzetben lévő büntetés-végrehajtási intézetek is a miskolci intézetnél szélesebb körű programokat biztosítanak a fogvatartottaknak.

A megfigyelőknek az volt a benyomása, hogy az intézet **kevésbé differenciál** a fogvatartottak között, mintha a többséget egységes csoportként kezelnék, pl. senkinek nem engedélyezett a testi érintkezés a látogatáskor, kevés az eltávozás jutalom, a programokat (konditerem, reintegrációs kurzus) csekély számú fogvatartott tudja igénybe venni. A fogvatartottak közötti **hangulat is meglehetősen apatikus** volt a megfigyelők szerint.

II.5.1. Fizikai bántalmazás

Több, de **névtelen jelzést** kapott a Magyar Helsinki Bizottság arról, hogy az intézetben **előfordul fizikai és szóbeli bántalmazás** is. Egyesek az alagsorban, a „fogdán” előforduló verésekről, mások a hippiztetés alkalmával történő tettelegességről, brutalitásról számoltak be. Egyesek szerint a fogvatartottakat sokszor nyakon csapják egyes felügyelők.

A Bizottság a névtelen panaszokat természetesen fenntartással kezeli, ugyanakkor azok elterjedtsége miatt köteles ezeket jelezni és azt javasolja, hogy az intézet vezetése legyen különös figyelemmel arra, hogy fizikai abúzus ne fordulhasson elő az intézetben, azt minden eszközzel igyekezzék megelőzni.

A Magyar Helsinki Bizottság egyetért a parancsnok által jelzett eljárással, mely szerint többszöri jelzés esetén a panaszolt felügyelővel szemben fellépnek. Ugyanakkor

megjegyzendő, hogy az intézet munkatársai számára nem elérhető bántalmazást megelőző, a speciális helyzetű (pl. nők, fogyatékossgal élők) fogvatartottakkal való bánásmódra, kommunikációra vonatkozó, agressziókezelő tréning, képzés, ezt nem is jelölték meg a szükséges tréningek között.

A büntetés-végrehajtási intézet orvosának tájékoztatása szerint bármilyen bántalmazásra utaló külsérelmi nyomról orvosi feljegyzést készítenek, az ápolók pedig hetente valamennyi fogvatartottat félmeztelenre vetkőzve vizsgálják meg, hogy ellenőrizték, van-e bántalmazásnak valamilyen nyoma. Az ellenőrzés e formája szükséges és hasznos módszer az esetleges visszaélések felfedezésére, ugyanakkor nyilvánvalóan nem zárja ki, hogy előforduljon fizikai erőszak.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

Az intézet vezetése kiemelt figyelmet fordít a fogvatartottakkal való megfelelő bánásmód betartására. Az éves helyi oktatások tematikájának szerves részét képezi a konfliktuskezelés és a hatékony intézkedéstaktika. Ezen túlmenően az rendszeres eligazítások témája a nem fizikai intézkedésekkel történő problémamegoldás, illetve a jogszerűtlen intézkedések büntetőjogi szankcióinak ismertetése.

A reintegrációs tisztek és szociális segédelőadók mindennap fogvatartotti szemlést tartanak a zárkákban elhelyezett fogvatartottak részére. A szemlék alkalmával a fogvatartottak jelezhetik a reintegrációs csoport tagjainak az esetleges fizikai és szóbeli bántalmazásokat.

Az intézet parancsnoka parancsnoki ládák felszerelésével biztosította azt, hogy közvetlenül lehessen hozzá kérelemmel, panasszal fordulni, illetve az osztályvezetők kérelem esetén a fogvatartott személyes meghallgatását végrehajtják.

Fogvatartotti jelzést követően minden alkalommal jegyzőkönyv felvétele történik és a jegyzőkönyv tartalmának megfelelően történik intézkedés. A feladat végrehajtását a parancsnoki szinttől kezdődően a vezetők rendszeresen ellenőrzik, személyes jelenléttel és kamerafelvételek alapján is. Ennek alapján kijelenthető, hogy az említett sérelem nem valós.

II. 5.2. Verbális agresszió

Számos fogvatartott szerint jellemző, hogy a **személyi állomány egyes tagjai megalázó hangnemben beszélnek a fogvatartottakkal**. Egyes felügyelők szóbeli durvasága a fogvatartottak beszámolója szerint mindennapos az intézetben. Példaként említették, a „Mi van veled, bazdmeg!” vagy a „Mit akarsz?”, „Lecsavarom a fejedet!” felszólításokat, „retkes”, „geci” megszólításokat, amelyek napi szinten fordulnak elő. Elmondták, hogy megesik, hogy abszurd módon, megalázásképpen „migránsként” szólítják meg őket, illetve a cigány származású fogvatartottak etnikai hovatartozására lealacsonyító módon (pl. „dögevő”) utalnak a személyi állomány tagjai. Konkrét, **személyhez köthető panaszt ugyanakkor nem kaptak** a Bizottság megfigyelői, amely tény arra utal, hogy a verbális, rasszista erőszak nem rendszerszintű vagy kirívóan súlyos probléma az intézetben.

A monitorozók helyszíni tapasztalata volt, amelyet megerősítettek a megkérdezett fogvatartottak, hogy a raboknak **a folyosón úgy kell várakozniuk, hogy a fal felé fordulnak**, egymáshoz nem szólhatnak, és csak felhívásra fordulhatnak meg, mozdulhatnak. A Magyar Helsinki Bizottság álláspontja, hogy e több intézetben is alkalmazott módszer megalázó, az emberi méltóságot sértő, ezért annak eltörlése szükséges. Továbbá megkérdőjelezhető az a gyakorlat, mely szerint a folyosón várakozó fogvatartottaknak vagy befogadásra váróknak a személyzet tagjának elhaladásakor fel kell állniuk és úgy köszönni.

A Magyar Helsinki Bizottság azt javasolja, hogy biztosítsanak non formális jellegű oktatást, amelyben esetgyakorlatok, esetmegbeszélések is helyet kapnak, és különös figyelmet fordítanak a sérülékeny és speciális (kötekedő, agresszív stb.) fogvatartottakkal való bánásmódra.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

A végrehajtó állomány szolgálatba lépése során az eligazítások alkalmával, illetve a hivatalos munkarendben dolgozó állománynak a napi értekezletek során kiemelt feladat meghatározás a szolgálati érintkezés és a fogvatartottakkal történő szabályos verbális kommunikáció szabályainak a betartása. A vezetői ellenőrzések nem tártak fel ilyen jellegű szabályszegést a személyi állomány részéről, fogvatartotti panasz ezzel összefüggésben nem került benyújtásra.

II.5.3. Testüreg- és ruházatátvizsgálás

A büntetés-végrehajtási intézetben számos **ellenőrzést** (látogatófogadásakor, munkából visszatérve meztelenre vetkőztetés, guggoltatás, beküldött csomagok szétvágása, felnyitása, családtagokkal való fizikai érintkezés tilalma stb.) vezettek be, amelyek közös célja a **tiltott tárgyak** – elsősorban a mobiltelefonokban alkalmazható micro SIM kártyák és kábítószer – **bv. intézetbe kerülésének megakadályozása**.

A fogvatartottak egyöntetűen arról számoltak be, hogy a látogató vagy ügyvéd beszélőn fogadásakor mind a beszélőre menet, mind onnan érkezve a motozáson túl – az intézet vezetése által állított szűrőpróbaszerű ellenőrzés helyett – **kivétel nélkül meztelenre vetkőztetik őket és leguggoltatják**. A munkából a zárkájukba érkező fogvatartottakat ugyancsak átvizsgálják és meztelenül guggoltatják. Ez kvázi testüreg-átvizsgálást jelent.

Az átvizsgálás mellett, hogy felesleges, hiszen az elvégzett átvizsgálások számához, az ezekhez szükséges felügyelői munkához képest a feltalált tiltott tárgyak száma elenyésző, szeméremsejtő és nem tartja tiszteletben az emberi méltóságot, így ebben a formájában mielőbb meg kell szüntetni.

Az intézet vezetésének tájékoztatása szerint 2016-ban kettő, 2017-ben három alkalommal találtak kábítószergyanús anyagot fogvatartottnál, részben zárkán, részben az intézet területére bedobva. A kábítószernek vélt anyagról a bv. intézet tesz feljelentést a rendőrségen. Ugyanakkor arról nincs információ, hogy az valóban kábítószer volt-e. Mobiltelefont illetve SIM-kártyát 2016-ban összesen 20 (ebből 14 esetben a fogvatartottnál), 2017-ben 54 esetben (ebből 12 esetben a fogvatartottnál) találtak.

A nem dolgozó fogvatartottakat naponta átlagosan négyszer, a dolgozó fogvatartottakat pedig tízszer motozzák. Ez összesen naponta nagyságrendileg legalább 2100 motozást jelent, A felügyelet valamennyi zárka biztonsági ellenőrzését naponta végrehajtja, heti rendszerességgel a biztonsági szemlék, valamint negyedéves biztonsági szemléket végeznek és éves átfogó biztonsági vizsgálatot. A fogvatartottak ruházatát átlagosan naponta 150 alkalommal hajtják végre. Naponta 20-30 csomagot vizsgálnak meg és napi 2-3 esetben zárka biztonsági ellenőrzést végez a felügyelet.

Tehát évente nagyságrendileg

- 766.500 motozást
- 25.000 zárkaellenőrzést
- 54.750 ruházat átvizsgálást
- 9.000 csomagátvizsgálást

hajtának végre.

Tehát évente összesen több mint 855.000 ellenőrzést hajtának végre a börtönben. Az átvizsgálások közül 2016-ban 22 volt eredményes, 2017-ben (egész évre kerekítve) 114, **azaz az elmúlt két évben 1 millió átvizsgálásra vetítve összesen 8 esetben találtak kábítószer-nyomra, mobiltelefont vagy SIM-kártyát.**

Természetesen tisztában vagyunk vele, hogy az ellenőrzés szigorának csökkenése felveti a tiltott tárgyak intézetbe jutásának gyakoriságát, ugyanakkor vitathatatlan, hogy az **eredményes ellenőrzések aránya az általuk okozott, válogatás nélkül mindenre kiterjedő hátrányhoz képest elenyésző.** Az intézet alkalmazhatná a dinamikus biztonság eszközrendszerét a jelenleg használt statikus helyett.

A Magyar Helsinki Bizottság emberi jogi megfigyelőinek tapasztalata volt, hogy a büntetés-végrehajtási intézetben a **tiltott tárgyak bejutásának megakadályozására bevezetett intézkedések olyan mértékűek és intenzitásúak, amelyek egyrészt feleslegesek, másrészt sértik az emberi méltóságot.**

A Magyar Helsinki Bizottság elfogadja, hogy szükség van olyan biztonsági intézkedésekre, amelyek célja a tiltott tárgyak bejuttatásának megakadályozása. Ugyanakkor mély meggyőződésünk, hogy **az ellenőrzés mindenre egyformán alkalmazott, folyamatos és intrúzív formája sérti az emberi méltóságot** és részben felesleges, továbbá rendkívül nagy munkaterhet jelent a bv. állományának is. Tapasztalataink szerint a hozzátartozókkal való testi érintkezés, a beküldött élelmiszerek, a személyes tárgyak épsége olyan fontos körülmények a fogvatartottak mindennapjaiban, amelyek megőrzése jelentős motivációs erővel bír számukra.

Álláspontunk szerint elengedhetetlen az ellenőrzések differenciált rendszerének kialakítása, amely a fogvatartottak jó magaviseletre való motivációjának erősítésére, kvázi jutalmazásra is szolgálhat, így újabb eszközt adhat a személyi állomány kezébe, elősegítheti az intézeti rend és a reintegrációs törekvések megerősítését is. A bv. intézet továbbá megfontolhatná a műszeres és kutyás ellenőrzés kiterjesztését a kifogásolt ellenőrzések kiváltására, még akkor is, ha ezek sem jelentenek teljes körű megelőzést. Ennek alapján a Magyar Helsinki Bizottság az ellenőrzési rendszer – országos szinten történő – felülvizsgálatát és megváltoztatását javasolja.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

Tiltott tárgyak bejutásának megakadályozása érdekében, a vonatkozó utasítások szerint járnak el az állomány tagjai. A [...] a motozás és a ruházat átvizsgálása nem történik szemérem sértő vagy megalázó módon. A fogvatartottak közül még senki nem terjesztett elő ilyen irányú panaszt. A tevékenységet végrehajtó állomány feladatát, kiadott szakmai

útmutató szerint végzi, az erre a célra kijelölt helyiségekben. A Bizottság [...] a motozásra vonatkozó megállapításai nem helytállóak [...].

II.5.4. Egyéb megalázó, embertelen bánásmód

Számos fogvatartott számolt be arról, hogy a zárkák fokozott ellenőrzésekor (hippiztetés) a **műveleti egység tagjainak fellépése megengedhetetlenül és szükségtelenül durva**. A beszámolók szerint a bevetési egység tagjai szétdobálják, megtapossák a fogvatartottak holmiját, előfordult, hogy bántalmazták a fogvatartottakat.

A fogvatartottak panaszolták, hogy az ellenőrzéskor a szabályozással ellentétesen zárkafelelőst is kiküldik, így nem kontrollált a műveleti egység tevékenysége, ezért a fogvatartottakban felmerülhet még annak gyanúja is, hogy a felügyelet rejt el tiltott tárgyat a holmijukban vagy személyes tárgyaikat megrongálja. Az egyik fogvatartott arról panaszkodott, hogy egy fokozott ellenőrzéskor bakancssal tapostak rá az irataira, családi fényképeire, ágyára.

A Magyar Helsinki Bizottság üdvözli a parancsnok ígérését, mely szerint biztosítani fogják a zárkaellenőrzések szabályszerű lefolytatását, a műveleti egység tevékenységének fokozott ellenőrzését. Ez a változás közvetlenül eredményezné azt is, hogy a felügyelettel szemben fel sem merülne a gyanú, hogy maga rejt el tiltott tárgyakat a zárkában.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

Valótlan a Bizottság – fogvatartottak beszámolóin alapuló – azon állítása miszerint a műveleti csoport tagjai a zárkák biztonsági vizsgálatát szükségtelen durvasággal hajtják végre, és esetlegesen ők rejtenek el tiltott tárgyat a zárkában.

A Bizottság tagjai fogvatartotti beszámolókra alapozva, burkoltan katonai bűncselekmények (bántalmazás hivatalos eljárásban, kötelességszegés szolgálatban) elkövetésével gyanúsítanak meg személyi állományi tagokat, amelyet elfogadhatatlan mértékű túlzásnak ítélnék meg. Az intézet vezetése ilyen jellegű cselekmények gyanúja esetén a fogvatartotti jelzést követően kivétel nélkül vizsgálatot rendel el, és a Központi Nyomozó Főügyészség Debreceni Regionális Osztályával egyeztetve kerül sor nyomozás elrendelésére. A

szabályokat megszegő kollégákkal szemben a szükséges intézkedéseket haladéktalanul megtesszük.

Biztonsági vizsgálatok végrehajtása előtt, a vizsgálatot elrendelő személy és az irányító előjáró, speciális eligazítást tart a végrehajtó állomány számára, melyben meghatározza számukra a szabályszerű feladat végrehajtást. A zárkaellenőrzések során minden esetben a vonatkozó szabályok szerint hajtják végre az érintett személyi állományi tagok a feladataikat, amelyeket a vezetők rendszeresen ellenőriznek. Ennek alapján kijelenthető, hogy a vizsgálatokat végrehajtó beosztottak tevékenységüket a kellő szigorúságú szakmai kontroll alatt végzik.

A szabályozással nem ellentétes, hogy biztonsági ellenőrzést a fogvatartottak jelenléte nélkül hajtják végre. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokának 26/2015. (III.31.) OP számú szakutasításának 202. pontja alapján: A biztonsági ellenőrzést olyan időben kell végrehajtani, amikor az ellenőrizendő helyiségeket a fogvatartottak elhagyták, vagy a napirend szerint még nem használják. Ugyanezen szakutasítás alapján a biztonsági vizsgálatokkal szemben támasztott alapvető követelmény a rendszeresség, a kiszámíthatatlanság és a hatékonyság.

A fogvatartottak személyes tárgyait kivétel nélkül, kizárólag a jelenlétükben vizsgálják át. A vizsgálatot követően a fogvatartottak szóban nyilatkoznak az őket ért esetleges sérelmekről.

A Magyar Helsinki Bizottság a BVoP-val kötött együttműködési megállapodás szabályait, különös tekintettel annak II. 8. és 9. pontjára, teljes körűen betartva a fogvatartottak által jelzett panaszokat tüntette fel jelentésében, amelyeket korábban, a személyes látogatás végén tartott találkozón megosztott az intézet vezetésével is. E találkozón a parancsnok kötelezettséget vállalt arra, hogy a műveleti egység tevékenységét ellenőrizni fogja. A Bizottság a fenti bekezdésekben nem véleményét, álláspontját fejezte ki, hanem a fogvatartottak által jelzett panaszt közvetített a büntetés-végrehajtás felé annak érdekében, hogy az a szükséges intézkedéseket tegye, az esetleges jogsértéseket feltárja, megelőzze, kezelje. Attól még, hogy az intézet vezetése korábban nem kapott hasonló tartalmú panaszt, nem kizárható, hogy a leírt jogsértés előfordulhat.

II.6. Ellátás

II.6.1. Étkezés

Az intézetnek saját konyhája van, ahol a fogvatartottaknak főznek. A személyi állomány közétkeztetés keretében való ellátására 2018-ban, az épület átalakítását követően lesz lehetőség. Az **élelmezés minőségét és egyhangúságát többen kifogásolták**, a fogvatartottak elmondták, hogy kevés gyümölcsöt kapnak, hetente fejenként egy-két almát. A Magyar Helsinki Bizottság megvizsgálta a 2017. augusztusi alapszabály szerinti menüt: a hónapban hat alkalommal, azaz átlagosan ötnaponta volt valamilyen gyümölcs az étrendben (érdekesség, hogy a hat alkalomból négy a hónap utolsó tíz napjában volt).

A Magyar Helsinki Bizottság javasolja, hogy tekintse át az intézet az étlapot, és abba illesszen több nyers zöldséget, gyümölcsöt. Ez a fajta rost- és vitaminbevitel nem jelentene (indokolatlan) többletköltséget, azonban hozzájárulna a fogvatartottak egészségének a megőrzéséhez.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

A zöldség és gyümölcsfogyasztás egészségre gyakorolt kedvező hatásai teljes körűen ismertek a bv. intézet vezetése előtt, ezért a rendelkezésre álló pénzügyi kereten belül az

élelmezésvezető igyekszik minél több zöldséget és gyümölcsöt beilleszteni a fogvatartottak napi étkezésébe.

Jelentős panasz volt, hogy a fogvatartottak a majd' egy napig tartó **befogadás tartama alatt nem kapnak ellátást**. A Magyar Helsinki Bizottság megfigyelői az intézet bejárásakor többször találkoztak egy szabálysértési elzárásra ítélt nővel, aki reggeltől (9 óra) legalább késő délutánig (16.30 óra) a földszinti befogadó folyosón várakozott étlen, szomjan. A személyzet tájékoztatása szerint a hosszú várakozás oka – többek között az –, hogy nincs személyzet, aki kísérhetné a befogadásra várókat.

A Magyar Helsinki Bizottság határozott álláspontja, hogy jogsértő és embertelen bánásmódot jelent, ha a gyakorlatilag fogvatartott, de formálisan még be nem fogadott személyek 5 órán túl nem kapnak ellátást. A Bizottság meggyőződése, hogy ezt a helyzetet sürgősen orvosolni kell.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

A bv. intézetbe önként bevonuló fogvatartottak bevonulási felhívásán szerepel, hogy aznapra hozzon magával a befogadott hideg ételmet. A befogadási eljárás során a biztonsági, bűnügyi nyilvántartási, reintegrációs, egészségügyi, gazdasági szakterületek beosztottai fogadják be a fogvatartottat. A befogadási eljárás alapos végrehajtása a fogvatartott érdekét szolgálja. Bár a jogszabály nem határoz meg időtartamot, a személyi állomány tagjai igyekeznek azt minél rövidebb idő alatt elvégezni. Az esetleges fizikai szükségletek kielégítése érdekében a befogadó folyosón rendelkezésre áll mellékhelyiség és ivóvíz is.

Az **intézet boltjában** havonta két alkalommal van lehetőség kiétekezésre. A bolt a COOP Unio árait alkalmazza. Többen kifogásolták, hogy az utóbbi időben emelkedtek az árak, kevesebb az olcsóbb termék. A Magyar Helsinki Bizottság által kikért árlista szűrőpróbaszerű vizsgálata alapján valóban megfigyelhető áremelkedés, amely azonban a civil életben is tapasztalható volt. Az itteni árak is a szokásos kiskereskedelmi áraknak felelnek meg.

II.6.2. Orvosi ellátás

A Magyar Helsinki Bizottság megfigyelői valamennyi betegszobát, és az ott elhelyezett fogvatartottakat meglátogatták, továbbá fogadták az egészségügyi panasszal privát meghallgatásra jelentkező két fogvatartottat.

A börtönben **két hivatásos szolgálati jogviszonyban lévő orvos** dolgozik, az osztályvezető főorvos pszichiáter és rehabilitációs szakorvos, 15 éve dolgozik az intézetben. Vele személyes megbeszélést folytatott a Magyar Helsinki Bizottság pszichiáter megfigyelője. Négy éve egy teljes állású háziorvos is dolgozik a börtönben, aki foglalkozás-egészségügyi rezidens volt a látogatás idején. Az intézetben és a szirmabesenyői fiatalkorúak intézetében összesen **12 hivatásos szolgálati jogviszonyban lévő ápoló** dolgozik, akik **folyamatos ügyeletet** biztosítanak a miskolci intézetben, 12 órás váltásban dolgoznak.

A teljes állású orvosok napi 8,5 órában dolgoznak, a hét első három napján az intézet hat szintjét fogadják rendelésen, további két napon az előjegyzett, kontrollra visszarendelt betegek ellátása folyik illetve a befogadásos vizsgálatok. A heveny megbetegedéseket a beosztástól függetlenül ellátják. Panasz hiányában, negyedévente közegészségügyi ellenőrzésen esnek át a fogvatartottak.

Az intézetben 2017 februárja óta az OEP által finanszírozott **fogászati** ellátás is van, hetente egyszer 4 órában helyettes külsős orvos rendel. Az ellátáshoz adottak a tárgyi feltételek.

A hivatásos szolgálati jogviszony annak jellege miatt az Európa Tanács Kínzás Elleni Bizottságának (CPT) álláspontja szerint meggátolhatja a megfelelő beteg-orvos (egészségügyi személyzet) viszony kialakítását. Ugyanakkor az intézet főorvosának elhivatottsága, betegközpontúsága a megfigyelők szerint ezt a nehézséget képes kezelni, enyhíteni.

Az orvosi vizsgálatra kerülés gyakorlata, hogy az ügyeletes ápoló a napi záraskor minden szinten megfordul (ilyenkor osztja az esti gyógyszert) és feljegyzi a jelentkezőket, akiket az orvos döntése alapján később vizsgálatra visznek. Az orvoshoz kerülés nehézségéről nem kaptak panaszt a megfigyelők. Az egészségügyi dolgozók a fogvatartottak mellett ellátják a személyzetet is (aktuálisan 339 fő), ami összességében igen nagy nyomást, munkaterhet jelent.

A főorvos tájékoztatása szerint jó a kapcsolat a városi szakrendelőkkel és a kórházakkal, amelyek szükség esetén fogadják a fogvatartottakat akut ellátásra, sürgős szakorvosi és eszközös (pl. röntgen) vizsgálatra. A komplex kivizsgálásokat, műtéti beavatkozásokat és az utókezeléseket, tehát a tartósabb ellátásokat a büntetés-végrehajtás igyekszik biztosítani a tököli bv. kórházban és az IMEI-ben. Azonban az utókezelések, főként a fizikoterápia és a gyógytorna az utóbbi időben nincsen megoldva, holott biztosításuk fontos lenne.

A gyógytornára számos fogvatartottnak lenne szüksége, annak biztosítása sem hely-, sem szakemberigényét tekintve nem túlzott, ezért a Magyar Helsinki Bizottság javasolja a bevezetését.

Az **egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés jogában** nincs különbség a szabad élethez képest (pl. ugyanúgy fizetni kell a gyógyszerekért), azonban a szabad orvosválasztáshoz való jog nyilvánvalóan nem érvényesül a fogvatartás alatt. Ezzel együtt a látogatás során az egészségügyi ellátás **személyi feltételeire** (orvos vagy ápoló személyes viselkedése, hozzáállására) **nem volt panasz**. Ugyanakkor fogvatartottak kifogásolták, hogy sétára nem mindig viszik le őket az egészségügyi részlegről.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

Valótlan az az állítás, hogy az egészségügyön elhelyezett fogvatartottnak nem minden esetben biztosítják a szabadlevegőn tartózkodást. Csak abban az esetben nem kerül sor a szabadlevegőn tartózkodásra, ha azt a fogvatartott egészségügyi állapota indokolja, illetve ha ő nem szándékozik részt venni rajta. Ez utóbbi esetben dokumentálják, hogy saját kérésére nem vett részt a szabadlevegőn tartózkodáson.

Az **egészségügyi befogadás** általában egy napon belül megtörténik. Ennek keretében teljes körű általános orvosi vizsgálatot végeznek, szükség esetén beállítják a fogvatartott gyógyszerét, meghatározzák az elhelyezését és a szükséges kedvezményeket (pl. többszöri fürdési lehetőség, zárkán tartható gyógyszerek), szóbeli és írásbeli tájékoztatást adnak a fertőző betegségekről, szűrési lehetőségekről, külön kiemelik a HIV-fertőzést.

Az intézet bejárásakor a megfigyelőkhöz eljutott azzal kapcsolatos panasz, hogy a fogvatartott nem kap megfelelő gyógyszert, fájdalomcsillapítót, illetve, hogy nem tudja, hogy milyen gyógyszert kap. Továbbá panaszolták a fogvatartottak, hogy átszállítás esetén a gyógyszerelés nem folyamatos, napokba telik, mire az átszállítás helye szerinti intézet „átveszi” a gyógyszerelést, ez olykor súlyos egészségügyi problémát is okozhat.

Az **egészségügyi körleten** 9 fogvatartottat tudnak elhelyezni. Kihasználtága általában teljes, de az orvos tájékoztatása szerint elegendő is. Az egészségügyi körleten helyezik el nemcsak a beteg, hanem a **sérülékeny, testi, érzékszervi fogyatékossgal élő, mentálisan labilis vagy fogyatékos, kiszolgáltatott**, „átlagos” cellában el nem helyezhető fogvatartottakat. Utóbbiak mellé megbízható, nyugodt fogvatartottak kerülnek,

akik baj esetén értesítik a személyzetet, illetve bizonyosan nem használják ki, bántalmazták szobatársukat. Ez a gyakorlat elméleti szinten erősen kifogásolható (hiszen az ilyen sérülékeny embereket külön részlegre, megfelelő, szakszerű felügyelettel kellene elhelyezni és terápiát biztosítani). Ugyanakkor a fennálló helyzetben – pl. pszichoszociális részleg és terápiás team, aktív elfoglaltság hiánya – feltehetően nincs jobb megoldás. A főorvos álláspontja szerint a **jelenlegi helyzet a szervezeti kereteken kívüli változást igényelne**, de az is üdvös lenne, ha a szellemi fogyatékkal élő, illetve krónikus pszichiátriai beteg fogvatartott populációt külön intézményben elkülönítve lehetne elhelyezni. Jelen körülmények között ezek az emberek lényegesen kiszolgáltatottabbak, mint a többiek.

A Magyar Helsinki Bizottság álláspontja, hogy a sérülékeny, pszichoszociális nehézségekkel küzdő fogvatartottakat a számukra kialakított részlegben kellene elhelyezni a bv. intézetekben. Ezek megteremtése pedig központi intézkedést igényel.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

A labilis érzelmi vagy szellemi állapotú, szellemi fogyatékkal élő és más szempontból sérülékenyebb fogvatartottakat valóban szükséges lenne egy külön személyzettel rendelkező elkülönített pszichoszociális körletben elhelyezni. Ennek kialakítása a jelenlegi zsúfolt viszonyok mellett szinte lehetetlen az intézetben. Megoldást a férőhelybővítés jelentene, annak megvalósulásáig a bármely okból veszélyeztetett fogvatartottak elhelyezése során kiemelt figyelemmel járnak el a személyi állomány tagjai, illetve a pszichológus gyakrabban foglalkozik velük.

A megfigyelők az egészségügyi körletben beszéltek egy laikus számára is nyilvánvalóan értelmi fogyatékos fogvatartottal, aki rablás bűncselekménye miatt volt az intézetben. A harmincas éveinek közepén járó fogvatartott súlyos értelmi fogyatékos volt, írni, olvasni nem tudott, egy kisgyerek értelmi szintjén (sem) állt, amelyet orvosi papírjai is alátámasztottak. A fogvatartott két hete volt az intézetben, folyamatosan elsírta magát, és anyja hiányáról panaszkodott, akit látni vélte az ablakon keresztül.

A Bizottság szakértői számára érthetetlen, hogy egy cselekvőképtelen személyt miképpen ítélték el a bíróság. Ezért kérték, hogy az intézet vizsgálja meg a fogvatartott cselekvőképessége ügyében történő eljárás szükségességét akár a bv. ügyészt bevonva. Ilyen esetben – ha egyértelműen szellemi fogyatékos, cselekvőképtelen személy kerül az intézetbe – álláspontunk szerint automatikusan a bv. ügyész intézkedését kell kérni a helyzet jogszerűségét felülvizsgáló. A Bizottság továbbá kérte, hogy az intézet tegyen meg mindent, hogy a fogvatartott mielőbb kapcsolatba léphessen az anyjával. Az intézet által tett további intézkedésekről nem kaptunk információt.

További két fogvatartott fordult a Bizottság orvosához személyes meghallgatást kérve. Velük egyeztetve problémájukat továbbítottuk a főorvosnak, aki a megfelelő intézkedésekre ígéretet tett.

Az intézet tájékoztatása szerint az orvosi ellátás során a felügyelet minden esetben halló- és látótávolságon kívül, a zárt ajtón kívül tartózkodik. E gyakorlat a nemzetközi jogi elvárásoknak megfelel, tiszteletben tartja az emberi méltóságot, példamutató más rendészeti szervek számára is. Ön- illetve közveszélyes fogvatartott vizsgálatok az orvos dönti el, hogy a felügyelet jelenléte indokolt-e az orvosi vizsgálaton. Az egészségügyi osztály tájékoztatása szerint nincs átfedés az esetek között, hogy mikor tartózkodik bent a felügyelet és mikor alkalmaztak kényszerítő eszközt a fogvatartottal szemben. Arról nem kaptunk kimutatást, hogy hány ilyen eset volt az elmúlt időszakban.

A Magyar Helsinki Bizottság azt javasolja, hogy vezessenek a felügyelet jelenlétének gyakoriságára (okaira) vonatkozó statisztikát, amely egyfajta kontrollt biztosítana a jelenlét csupán szükségszerű esetekben való elrendelésének, annak esetleges rutinszerű

alkalmazását felfedhetné, részben orvosolhatná. E javaslat gyakorlati megvalósítása összhangban van az egészségügyi és hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló törvénnyel is, amely a felügyelet jelenlétének feltételeként határozza meg, hogy arra biztonsági okokból szükség legyen.

II.6.3. Pszichológiai ellátás

A legfontosabb és legsúlyosabb adat, hogy **aktuálisan nincs pszichológus az intézetben, az ellátást pszichológus asszisztens végzi** (diplomájához a nyelvvizsga hiányzik), aki hivatásos szolgálati jogviszonyban, teljes munkaidőben, hivatali munkarendben dolgozik.

A fogvatartottakat jellemzően egyéni foglalkozáson fogadja. A pszichológus 2017-ben **havonta átlagosan 122 egyéni foglalkozást tartott** (márciusban pl. 148-at), kéthetente csoportos foglalkozást a drogprevenció részlegen. Ez átlagosan **napi kb. 5,5 foglalkozást** jelent, amelyhez adminisztrációs feladatok, a felkészülés, az állomány részére tartott előadások, napi krízisek kezelése, a szupervízió és egyéb feladatok társulnak. A látogatáskor 43 pszichés egyensúlyvesztés szempontjából veszélyeztetett fogvatartott volt, a további 300, a bezártság, illetve a korábbi személyi körülmények miatt nyilvánvalóan valamilyen szintű pszichés nehézséggel küzdő fogvatartott mellett. Ez nyilvánvalóan olyan esetszám, amely kezelhetetlen. E visszasszággal az intézmény vezetősége tisztában van, igyekeznek rajta változtatni, két újabb pszichológusi álláshelyet terveznek megpályáztatni a közeljövőben. E törekvéssel a Magyar Helsinki Bizottság is maximálisan egyetért.

A pszichológus eseti szupervízióra jár rendszeres ventillációs lehetőség számára sem biztosított. *A Magyar Helsinki Bizottság orvos szakértője javasolja e szakmailag igencsak kifogásolható helyzet mielőbbi orvoslását.*

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

A Magyar Helsinki Bizottság megfigyelőinek utolsó látogatása óta a pszichológiai szakterület helyzete annyiban változott, hogy a korábban viselkedéselemző végzettséggel rendelkező, pszichológusi tevékenységet pszichológus asszisztensként végző személyi állományi tag okleveles pszichológus végzettséget szerzett, és 2017. augusztus 15-én kinevezésre került pszichológus munkakörbe.

A tartósan távol levő szakpszichológus végzettségű munkatárs helyettesítésére az intézet határozott idejű, teljes munkaidős közalkalmazotti jogviszonyú pszichológus állást hirdet több fórumon, amely hirdetésre egyelőre nem érkezett jelentkező. Mindemellett az intézet vezetése kérte a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságától az intézet hivatásos jogviszonyban betölthető pszichológus státuszlétszámának bővítését, amely kérelem mindezidáig nem került elbírálásra.

II.6.4. Tisztálkodás

Az intézet tájékoztatása szerint általánosan heti három alkalommal van **meleg vizes zuhanyzási** lehetőség a fogvatartottaknak. A dolgozók azokon a napokon zuhanyozhatnak, amikor dolgoznak. A fürdés időtartama legfeljebb 15 perc. A felügyelet és a fogvatartottak egybehangzó nyilatkozata szerint, ha működik az intézeti mosoda, akkor nincs meleg víz, ezért ilyenkor le kell állítani a mosodát. Ennek kiköltöztetésével ez a probléma megszűnni látszik. Öt zárkában van melegvízellátás, a többi zárkában csak hidegvíz van. A fürdéssel kapcsolatban azt a panaszt fogalmazták meg a fogvatartottak, hogy sokszor nincs meleg víz.

A helyiségek állapota a Magyar Helsinki Bizottság megfigyelése szerint elfogadható. A zuhanyzó a helyszíne a látogatást, munkáltatást követő vetkőztetési átvizsgálásoknak.

II.7. Munkáltatás

Fontos kiemelni, hogy a **fogvatartottak 43%-a dolgozik, ami igen magas arány**, különösen arra való tekintettel, hogy a fogvatartottak nagy része előzetesen letartóztatott.

Az Adorján Tex Kft.-nél 22-en (köztük 20 előzetesen letartóztatott) cipőfelsőrész-készítőként dolgoznak, heten pedig az Agrospeciál Kft.-nél (ítélettel rendelkezők) végeznek munkát. Költségvetési munkáltatásban 69-en dolgoznak, külső gazdasági szervezetnél hulladékválogatáson 12 fogvatartottat foglalkoztatnak (valamennyien ítélettel rendelkeznek). Az intézet fenntartási munkálatokban 57-en vesznek részt (közülük 22-en előzetesen letartóztatottak). Ez összesen 155 fogvatartott, ami a teljes állomány 43%-a. Ez meglehetősen magas arány egy előzetes házban. *Emiatt mindenképpen elismerés illeti az intézetet.*

A megfigyelők meglátogatták a **műhelyet**. Itt megfelelőek a körülmények, a fogvatartottaknak nem volt panaszuk. A **cipőfelsőrész készítő „üzem”** körülményei azonban **nem biztosítanak emberhez méltó munkakörülményeket**: több mint 20 fogvatartott szűkös (kb. 18 m²-es) helyiségben ül küsszéken, az ölükben tartva, görnyedten

varrják a cipőket, még egy asztal sem áll rendelkezésükre a munkához. Az itt dolgozó fogvatartottak kifogásolták, hogy nehezen teljesíthető a norma.

Terápiás foglalkoztatás, azaz az egészségi állapota miatt a munkáltatásban részt venni nem képes fogvatartottak szervezett foglalkoztatása **nincs biztosítva** az intézetben, pedig arra a vezetése szerint is szükség lenne.

A munkába le- és felvonuláskor a fogvatartottakat kivétel nélkül, automatikusan, egymás szeme láttára levetkőztetik, leguggoltatják, ruházatukat és kvázi testüregüket átvizsgálják a fürdőhelyiségek sokszor vizes padlóján, holott több munkahelyről nem is tudnának tiltott tárgyat elhozni. *Ez a gyakorlat tarthatatlan, meg kell szüntetni.*

II.8. Fegyelmi ügyek, jutalmazás

2017 első negyedében összesen 40 **fegyelmi büntetést szabtak ki** az intézetben, míg a második negyedében – az új parancsnok regnálása alatti időszakban – 122-t, azaz **több mint háromszor annyit, mint a megelőző időszakban**. Az azonos időszakokban 51, illetve 147 fegyelmi eset volt, azaz **háromszorosára nőtt az esetek száma is**. 2017 második félévében kétszer annyi tiltott tárgyat találtak, tizenháromszor több esetben vonták felelősségre a fogvatartottakat a házirend megsértése miatt, és a második félévben 36 alkalommal büntettek a bv. telefon megrongálása miatt, holott a korábbi időszakban nem volt ilyen ügy.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

2017. II. negyedében a bv. szervezet kiemelt feladataként szerepelt a tiltott tárgyak bv. intézetekbe való bejutásának megakadályozása, illetve az előtalálásának elősegítése. Az ezzel kapcsolatosan bevezetett intézkedések eredményesek voltak, az előtalált tiltott tárgyak száma erőteljes növekedést mutatott, így ezzel arányosan a fegyelmi ügyek száma is nőtt.

2016-ban 8 esetben alkalmaztak **magánelzárás** fegyelmi büntetést, 2017 első félévében egy fogvatartott kapott magánelzárás büntetést, míg a második félévben 32 alkalommal alkalmazták a legsúlyosabb fenyítést. A **magánelzárás büntetések** száma – ha az utóbbi negyedév adatait vetítjük ki egy teljes évre, akkor – **tizenhátszorosára** nőtt. A leghosszabb magánelzárás tartama is 50%-kal több volt, mint a 2016-os leghosszabb.

A látogatáskor a fogvatartottak panaszkodtak a Magyar Helsinki Bizottság megfigyelőinek, hogy a legkisebb kihágásért is fegyelmi büntetést kapnak. Ez az elmúlt hónapok negatív fejleménye. A Magyar Helsinki Bizottság e kimutatás alapján megalapozottnak tartja azt az általános jellegű fogvatartotti panaszt, hogy a **szigor jelentősen és egyes esetekben indokolatlanul nőtt** az intézetben. Ilyen szintű változás nyilvánvalóan nem köthető kizárólagosan a fogvatartottak magatartásának romlásához, hanem összefüggésben kell állnia a szankcionálás volumenével is.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

Mivel [2017] második negyedében nőtt a nagyobb súlyú fegyelmi cselekmények száma (pl. tiltott tárgy tartása), így a kiszabott fenyítés súlyossága is növekedést mutat. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoka és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bv. Intézet Parancsnoka a bv. telefonok elszaporodott rongálása és súlyosabb fegyelmi cselekmények elkövetése miatt elrendelte a szigorúbb fegyelmi szankció rendszer és a progresszív rezsim szabályok betartását. A telefon rongálások száma oly mértékben emelkedett, ami már a fogvatartottak telefonnal való ellátását akadályozta. Emiatt minden esetben kártérítési eljárás mellett fegyelmi eljárás elrendelésére is sor került a bv. szerv tulajdonának szándékos rongálása miatt.

A magánelzárás fenyítés alkalmazásának növekedése a fegyelmi cselekmények számának növekedésének és a szigorúbb fegyelmi szankciórendszernek a következménye.

2017 első félévében 11 fogvatartott volt rövid tartamú eltávozáson, ez jelentősen több mint 2016-ban, amikor csupán két fogvatartott ment rövid tartamú eltávozásra, eltávozásra senki sem. Intézeten kívüli látogatófogadás nem volt. 98 dicséretet adtak, látogatót soron kívül 2017 első félévében 29 alkalommal fogadhattak, 8 fegyelmit töröltek, hatszor hosszabbították meg a látogatási időt, három fogvatartott járhatott jutalmul a konditerembe.

II.9. A külvilággal való kapcsolat

II.9.1. Látogatófogadás

A **látogatáson** valamennyi fogvatartottnak – fegyelmi helyzetüktől, a börtönben tanúsított magatartásuktól, szabadulásuknak idejétől függetlenül – **általános jelleggel megtiltották a hozzátartozóikkal való bármilyen testi érintkezést** (kézfogás, ölelés, csók, puszí). Ez a tilalom a gyermekek vonatkozásában is él, akiket fogvatartott szülei nem vehetnek az ölükbe, nem érinthetik meg őket. A fogvatartottak tartanak a közeljövőben felszerelendő plexi alkalmazásától, amely további fizikai távolságot, elkülönítést jelent majd a családtagjaikkal való érintkezés tekintetében. A viszonylagosan újonnan bevezetett tilalom **nagy feszültséget** okoz a fogvatartottak között.

A testi érintés különösen fontos a rabok számára. A börtönben tapasztaltak alapján a **fizikai érintkezés tilalma rendkívül rossz pszichés hatással van a fogvatartottakra**, amely az idővel felerősödik. Természetesen a tiltott tárgyak intézetbe jutásának megakadályozása legitim érv, amelynek – más eszközökkel ugyan, de – eleget lehet tenni. Ugyanakkor az általános jellegű tilalom szükségtelen és indokolatlan.

Az intézet tájékoztatása szerint a fokozott ellenőrzés ellenére nem jelentős a megtalált tiltott tárgyak száma. Ráadásul kevésbé indokolható, hogy miért van szükség a kvázi testüregvizsgálattal összekötött ruházatátvizsgálással párhuzamosan a testi érintkezés tilalmára is.

Ahogy azt korábban is javasoltunk, mindenképpen indokolt egy differenciált rendszer bevezetése, amelyben a testi kontaktust azoknak a fogvatartottaknak tiltják meg, akik tekintetében konkrét tény, adat indokolja a tiltott tárgy behozatala elleni védekezést, illetve a megbízható, jó magaviseletű, stb. fogvatartottak számára lehetővé teszi rokonaik megérintését, gyermekeik ölbe vételét. Meglátásunk szerint ez az engedély a fogvatartottak hangulatát, közérzetét jelentősen javíthatná, pénzbe nem kerül, ugyanakkor jelentős motivációs erővel bírhat, továbbá egy méltányolható emberi igénynek tenne eleget. A Magyar Helsinki Bizottság támogatja a parancsnok kezdeményezését, amely e differenciált rendszer megteremtésére vonatkozik.

Ahogy korábban jeleztük a látogatófogadást követő **automatikus és általános meztelenre vetkőztetés és guggoltatás emberi jogi szempontból elfogadhatatlan**, a vizsgálat szükségtelenül sérti az emberi méltóságot, különös tekintettel arra, hogy a látogatókkal való testi érintkezés egyébként is kizárt.

Meglátásunk szerint az a szabályozás is felesleges és indokolatlan, a fogvatartottak lelkiállapotára pedig nagyon rossz hatással van, hogy a fogvatartott **nem nyújthat át látogatójának semmilyen tárgyat** (pl. gyermekének születésnap ajándékot), amit az intézet boltjában vett vagy maga készített.

Sajnálatos, hogy családi beszélőt csak karácsonykor engedélyeznek a fogvatartottaknak, holott az családi kapcsolataik fenntartásában, így reintegrációjuk erősítésében fontos szerepet játszhatna.

A látogatóhelyiség szűkös és ablaktalan, egyszerre 10 fogvatartott és 40 hozzátartozó fogadására alkalmas. A gyakorlatban azonban egyszerre átlagosan 8 fogvatartott fogad látogatókat, összesen 24 embert, asztal mellett ülv.

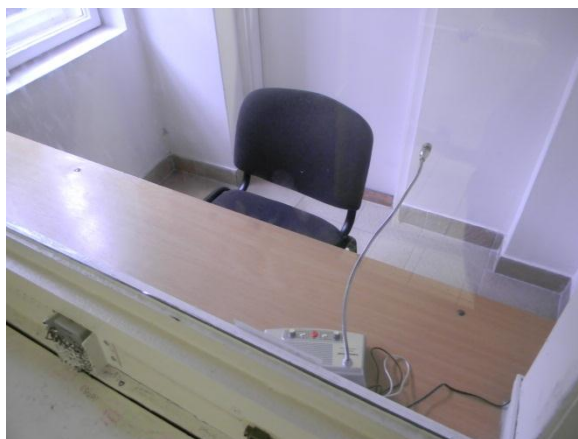
A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bv. Intézet a látogatóhelyiségek kialakítása során a jogszabályi előírások maradéktalan megtartása mellett, elsősorban az Országos

Parancsnokság által meghatározott központi előírásokat vette figyelembe. Tekintettel a biztonsági kockázatot jelentő tiltott tárgyak bejutásának megakadályozása igényére, szükségszerű fizikai korlátozások kerültek bevezetésre. Emellett a kellő differenciálás érdekében a bv. intézet a szabálykövető fogvatartottak esetében vizsgálja a látogatófogadás során alkalmazott szabályok enyhítésének lehetőségét.

II.9.2. Ügyvédi beszélő

Az intézet **ügyvédi beszélőjében kamerát** szereltek fel. A beszélő, különösen az előzetesen letartóztatottak védőjükkal való beszélőjének felvételen történő rögzítése (és 30 napig történő megőrzése), de még annak látszata is **sérti a törvény szerinti védői titkot**, amely abszolút, és amelynek garanciális jelentősége van. A Magyar Helsinki Bizottság elfogadja, hogy előfordultak olyan esetek, amikor a fogvatartott ügyvédje (védője) juttatott be tiltott tárgyat a börtönbe, ezzel együtt meggyőződése, hogy a kamerás ellenőrzés súlyosan jogsértő. Biztonsági aggály esetén más ellenőrzési formát kell választania az intézetnek.

A Magyar Helsinki Bizottság azt javasolja, hogy az ügyvédi beszélőben elhelyezett kamerát szereljék le, a tiltott tárgyak bejutásának ellenőrzésére más eszközt használjon az intézet.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

Az ügyvédi beszélőben elhelyezett kamerák az ügyvédek személyes biztonságának, valamint a fogvatartott birtokában nem tartható tárgyak bejutásának megakadályozása érdekében kerültek felszerelésre. A közvetített kamerakép kizárólag a fogvatartotti tevékenység megfigyelésére szolgál, az ügyvel kapcsolatos iratokba történő betekintés lehetőséget – a rendszer technikai szintje miatt – fizikailag kizárja. Ezzel együtt meg kívánjuk jegyezni azt is, hogy a kamera elhelyezése miatt ezidáig sem az Ügyvédi Kamara vagy annak tagjai, sem pedig a felügyeleti szervek ellenőrei nem emeltek kifogást.

II.9.3. Telefonálás

Szinte valamennyi fogvatartott egybehangzóan **panaszkodott a telefon magas tarifáira**: 100 forint körüli összeget kell fizetni percenként a telefonálásért. Ez az ár jelentősen magasabb, mint a kívülágban szokásosak.

A fogvatartottak számára érthetetlennek és következetlennek tűnt **a fogvatartotti kategóriák között alkalmazott megkülönböztetés** a telefonálásra engedélyezett időtartam tekintetében. Az időtartamok eltérése a Bizottság megfigyelői számára sem volt ésszerű, még ha az jogszabályi szintű előírás is.

Többen panasztak, hogy a **rendelkezésükre álló percek nem tudják mind felhasználni**. Az egyik fogvatartott elmondta, hogy az elmúlt három hónapban a rendelkezésére álló percek letelte előtt már 6-8 perccel vonalat bontott a rendszer, így nem tudta felhasználni az számára engedélyezett teljes időt a telefonálásra. Ez természetesen

nem az intézet felelőssége, ugyanakkor a Magyar Helsinki Bizottság egyébként sem tartja indokoltnak, hogy a telefonhasználat bármilyen – időbeli – korlátozás alá essen.

A Magyar Helsinki Bizottság tisztában van vele, hogy a fogvatartottak telefonálására vonatkozó tarifák országosak. Ugyanakkor jogosnak tartjuk, hogy a rabok kifogásolták a méregdrága percdíjakat. Elfogadhatatlan, hogy a külvilágban használt tarifák esetenként akár tízszeresét is elérő árakat kényszerítenek az egyébként is jellemzően rossz anyagi helyzetben lévő fogvatartottakra, akiknek olykor a telefonálás az egyetlen lehetőségük a családjukkal való kapcsolattartásra.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

A telefonszolgáltatóval a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága kötött központi szerződést, így a percdíjak módosítását kizárólag a BVOP jogosult kezdeményezni.

Több fogvatartott kifogásolta azt is, hogy a **készülék meghibásodása** esetén több hónap is eltelhet, mire azt megjavítják. Ráadásul a szervizelés alatt jellemzően nem biztosítanak cserekészüléket, így a rabok nem tudnak kapcsolatot tartani a családjukkal.

Egyes fogvatartottak úgy vélték, hogyha nem lenne olyan magas a percdíj, akkor nem is lenne értelme tiltott tárgyként telefont vagy SIM-kártyát a börtönbe csempészni.

A Magyar Helsinki Bizottság javaslata a büntetés-végrehajtás számára, hogy kezdeményezzen jogszabály-módosítást a bejövő hívások engedélyezésére, a telefonálásra rendelkezésre bocsátott időkeret eltörlésére, illetve a rossz szociális helyzetben lévők számára ingyenes időkeret biztosítására, valamint vizsgálja felül a tarifák meghatározására vonatkozó szerződést és kezdeményezze annak módosítását. Javasoljuk továbbá annak előírását, hogy a bv. intézetek egy héten belül biztosítsanak cseretelefont a működésképtelen készülék helyett.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

A bv. intézeteknél komoly problémát jelent a fogvatartotti telefonok megrongálása, melyek olyan mértékűt öltöttek az elmúlt időszakban, hogy tartósan, elhúzódó jelleggel is előfordult, hogy a rendelkezésre álló készülékek tekintetében hiány alakult ki.

II.9.4. Csomagfogadás

Szinte valamennyi meglátogatott zárkában rendszerszintű panasz volt, hogy a hozzátartozók által **beküldött csomagokat a bv. intézet megbontja, a bennük található élelmiszert szétvágja**, amitől az sok esetben az áru használhatatlan vagy megromlik. Előírás például, hogy kizárólag vákuumcsomagolt húsrut lehet beküldeni, amelyet azonban az ellenőrzéskor a központi utasításnak megfelelően felvágznak, az árut apró darabokra trancsírozzák, így annak eltarthatósága – hűtés híján – pár napra csökken (nyáron különösen), ahogyan íze is jelentősen romlik. Fogvatartottak felaprított csokoládét, 2-3 centiméteresre aprított zöldpaprikát, szétmorzsolts napolyit, középen kettévágott nedves törölkendőt mutattak, amelyek tulajdonképpen használhatatlanná váltak a beavatkozás nyomán.

Indokolatlannak tűnik a csomagok egységes, nem egyéniesített módon történő biztonsági szűrése – figyelembe véve azt is, hogy bizonyos körben technikai eszközökkel, felbontás nélkül is vizsgálható, hogy a termékekben elrejtettek-e tiltott tárgyakat.

Több fogvatartott is panaszkodott arra, hogy a számára beküldött csomagot apró címzésbeli (betűtévésztesek, vagy egy-két karakternyi rontás) **hibák miatt küldtek vissza a**

feladónak. A hiba a címzést érdemileg nyilvánvalóan nem befolyásolja, hiszen a posta kézbesíteni tudta a csomagokat, ezért a visszairányítás indokoltsága felülvizsgálatra szorulhat.

A Magyar Helsinki Bizottság a tapasztalatai alapján azt javasolja, hogy az intézet a látogatófogadás ügyében javasolt individualizált rendszerhez hasonlóan vezessen be a csomagküldés esetében is, illetve erősítse a technikai eszközökkel történő ellenőrzést. Továbbá megfontolásra ajánljuk, hogy az intézetbe érkező csomagok címzettjének beazonosítása érdekében eredményorientáltabban járjanak el.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

A csomagban beküldött termékek minden esetben ellenőrzésre kerülnek technikai eszközzel. Amennyiben a csomagvizsgáló berendezés olyan jelzést ad, amely arra enged következtetni, hogy tiltott tárgyat helyeztek el a csomagban, abban az esetben az adott terméket alapos ellenőrzés alá vetjük. A berendezés nem alkalmas az illegális gyógyszerek, kábítószeranyagok észlelésére, így ezen szerek bejutásának megelőzése érdekében az elrejtésére alkalmas termékek alaposabb átvizsgálására van szükség, mivel napi rendszerességgel (csokoládéból, nápolyiból, szalámiából, vajból stb. több alkalommal) kerültek előtálalásra a felsorolt tiltott anyagok, tárgyak. A felvágott élelmiszer termékek hűtőszekrénybe történő eltárolása többszolgáltatásként biztosított minden fogvatartott részére.

Téves a Bizottság megállapítása a visszaküldött csomagokkal kapcsolatosan. A csomagok visszaküldésére azért kerül sor, mivel a címzésbeli hiba nem a „címzett”-nél van, hanem a „feladó” nevének és címének. Mivel a csomagok megérkeznek az intézetbe, a címzett beazonosítása nem jelentkezik problémaként, ezért nem emiatt kerülnek visszaküldésre a csomagok. Abban az esetben amikor a „feladó” neve és címe nem egyezik a fogvatartott kapcsolattartójának adatbázisunkban rögzített adataival nem áll módunk a csomagot kiadni, ezért az visszaküldésre kerül.

II.10. Képzés, vallásgyakorlás, szabadidős elfoglaltságok

Az intézetben egy foglalkoztató helyiség, egy négy egyház által is használt kápolna, egy konferenciaterem, egy könyvtár van.

Az intézetben a relatíve széles körűen elérhető munkáltatáson és a napi sétán kívül **gyakorlatilag nincs semmilyen zárkán kívüli program.** Rendkívül kevés a szabadidős, rekreációs elfoglaltság, nincs szervezett lehetőség a tanulásra, továbbképzésre, sportolásra. Ez mindenki számára nyilvánvaló probléma, de fontos felhívni a figyelmet az önmagán túlmutató pszichológiai súlyára, illetve jelen esetben annak hiányára (feszültségcsökkentés, elaboratív potenciál).

Elismerésre méltó a személyzet kreativitása abban a tekintetben, hogy **tízféle (részben) zárkán belüli csoportfoglalkozást** (reintegrációs kurzus) tartanak. Ezek persze nem tudják helyettesíteni a zárkán kívüli elfoglaltságokat, amelyek kétség kívül más minőséget képviselnek (a feltételezett megfelelő szakmai tartalom esetén). Ünnepnapok, jeles napok alkalmával vetélkedőn, előadásokon vehetnek részt a fogvatartottak.

A Magyar Helsinki Bizottság számára világos, hogy egy korszerűtlen épületben, az elhelyezhető létszám több mint másfélszeresét elérő fogvatartotti szám megnehezíti az értelmes programkínálat kialakítását. A sanyarú helyzet enyhülését hozhatják a hamarosan **induló EFOP-pályázat kínálta képzési lehetőségek**, például a kertészeti szakkör, amely eredményei az udvar sivárságát is enyhíthetik.

A **konferenciateremben** tartják az értekezleteket, a személyi állomány képzését, rendezvényeket és a nagyobb létszámú fogvatartotti programokat.

A Magyar Helsinki Bizottság támogatja az intézet törekvéseit a programkínálat bővítésére. Ezen túlmenően javasoljuk, hogy az intézet tegyen erőfeszítéseket, vonjon be akár külső, a megszokásoktól nem terhelt szakértőt, vagy vizsgálják meg más, hasonló építészeti adottságokkal és létszámadatokkal rendelkező ház programjait annak érdekében, hogy valamilyen zárkán kívüli elfoglaltságot biztosíthasson a rabok számára a jövőben. Ehhez hasonlóan javasoljuk, hogy az intézet mérje fel, hogy a börtön falain kívül milyen programokat szervezhetnének a fogvatartottaknak. Világos, hogy a fogvatartottak intézeten kívüli foglalkoztatása további terhekkel jár a személyzet részére, azonban vizsgálendő, hogy az 57 státuszra felvett személyi állományi tag szervezésével ez kezelhető-e.

A Magyar Helsinki Bizottság javasolja azt is, hogy vizsgálják meg, van-e lehetőség a konferenciaterem teljesebb kihasználására a fogvatartotti szabadidős programok szervezésére (pl. olvasókör, mesekör vagy akár torna, gyógytorna). Erre a tapasztalatok szerint önkéntes oktatót is lehet találni, tehát közvetlen költséggel nem járna.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

A parancsnoki épületben lévő kultúrteremben az előző években is több fogvatartotti szabadidős program került végrehajtásra. Koncert, hangverseny, filmvetítés, színházi előadás, jeles napok ünneplése és családi látogató fogadás végrehajtása. Előbbieken túl tervezzük további mozgásos foglalkozások szervezését is. Ez elsősorban a fogvatartottak fizikális igényeinek megfelelő foglalkozások biztosítása miatt, másodsorban az agresszió csökkentési intézkedési terv keretében indokolt.

A Bizottság javaslatai között szerepel, hogy vizsgálja meg az intézet a fogvatartottak intézeten kívül szervezett programokon való részvételének lehetőségét, amelyekkel együtt járó többletfeladatokat a még meg nem épült börtönök állományába felvett felügyelők biztosíthatnák. A Bizottság nem megfelelően értelmezi az intézet létszámhelyzetével kapcsolatos információkat. A felvett kollégák nem jelentenek plusz létszámot (ezt mutatják a túlszolgálati óraszámok is), hiszen nagy részük még képzésben vesz részt, vagy pedig átrendeléssel másik bv. intézetben teljesít szolgálatot, ezzel is csökkentve azon intézetekben a személyi állomány leterheltségét. Ezen felül az idén több olyan személyi állományi tag is leszerelt, aki már évek óta hivatásos állományú tagként teljesített szolgálatot. Az így kiesett, szakmai tapasztalatokkal rendelkező kollégák pótlása egyre nehezedő feladat a bv. intézet számára.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának észrevétele:

A fogvatartottak bv. intézettel való együttműködésének kialakítására – különösen a nehezen motiválható előzetes fogvatartottak esetében –, foglalkoztatásra, zárkán kívüli elfoglaltságának növelésére a BvOP és valamennyi bv. intézet jelentős erőfeszítéseket tesz mind a munkáltatás, az oktatás, a szakképzés és a szabadidős tevékenységek tekintetében.

A „feltűnően kevés zárkán kívüli elfoglaltság” megfogalmazást cáfolja, hogy a bv. intézetben az előzetes fogvatartottak 43%-a a zárkán kívül dolgozik.

II.10.1. Oktatás

Az intézet tájékoztatása szerint 5-6. és 7-8. osztályos **általános iskolai oktatásban** vehetnek részt az előzetesen letartóztatottak. Tanévenként csupán 25-30 fogvatartott kéri a beiskolázását. Hosszú, többéves képzéseket a fogvatartottak fluktuációja miatt nem célravezető szervezni – az intézet álláspontja szerint. Írás-olvasás felzárkóztató képzést az általános iskolai képzés keretében biztosítanak. Az EU-s kiemelt projekt keretében személyiségfejlesztő tréning és szakmaképzések voltak elérhetőek.

II.10.2. Reintegrációs kurzusok

A börtönártalmak csökkentése, a szabadidő értelmes eltöltése érdekében a nevelők ún. reintegrációs kurzusokat tartanak a fogvatartottaknak. Ezek minden fogvatartott számára elérhető, rendszerint 6 alkalomból álló heti rendszerességgel, 3-6 fogvatartott részvételével tartott, kis költségigényű, a legtöbb esetben egyéni programot jelentő foglalkozások: aerobik kurzus, faliújság-szerkesztés, értő írás-olvasás fejlesztés, eszköz nélküli testedzés, rajz (fotórealisztikus és szakrális), olvasás (konfliktuskezelésről, stresszoldásról és házirend ismeretekről).

A 350 körüli létszámból mindössze 24-35-en vesznek részt a kurzusokon, amely a **fogvatartottak kevesebb, mint 10%-át** jelenti. A több kurzust elvégzőknek enyhébb rezsimbe sorolást engedélyezhet az intézet, amelynek eredményeképpen intenzívebb kapcsolatot tarthatnak rokonaikkal, és további kedvezményeket kaphatnak.

Mindenképpen elismerésre méltó, hogy a börtön személyzete igyekszik szabadidős tevékenységeket felajánlani a fogvatartottaknak. Ugyanakkor a reintegrációs kurzusok legtöbbször – a laikus számára, és ezt a kurzusokra jelentkező fogvatartottak száma alapján a fogvatartottak számára – kevésbé vonzó programnak tűnik, hiszen legtöbbször egyéni, önálló tevékenységet kell végezni. Közösségi élményt és zárkából történő kimozdulási lehetőséget nem biztosítanak. A legtöbb kurzus a fogvatartottak által egyébként is elérhető (írás, olvasás, rajzolás, testedzés) tevékenységeket ösztönözik, ráadásul olyan bemeneti feltételeket kívánnak, amelyek számos fogvatartott képességeit feltehetően meghaladják.

A Magyar Helsinki Bizottság azt javasolja, hogy az intézet anonim formában mérje fel, hogyan alakult a kurzusokon való részvétel, a távolmaradásnak mi az oka, a résztvevőt mi motiválja, továbbá milyen programokon vennének részt a fogvatartottak, milyen elvárásaik vannak egy kurzussal szemben, és igyekezzen a célcsoport igényeire szabni a kurzusok témáját, módszertanát.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

A heti reintegrációs tervben rögzített módon szervezésre kerül az 500-as, 600-as és 100-as fogvatartotti szintek végében asztali tenisz verseny, sakkverseny, szkander verseny, a 300-as és 400-as szintek végén filmklub-, illetve egyéb szabadidős tevékenység keretében filmnézési lehetőséget biztosítunk a fogvatartottaknak.

A nem dolgozó fogvatartottak számára a heti kulturális program keretében a hétvégi napokon a hét közbeni programokhoz képest több sportolási lehetőséget biztosítunk. Az 500-as fogvatartotti szinten található könyvtárban filmvetítő club, hangszer club, jóga és tánc foglalkozások indítását tervezzük a közeljövőben. A sétaudvaron jelenleg is biztosított a lánbtenisz verseny, dekázási verseny, tollaslabda, futball és kosárlabda lehetősége. Előbbiekén túl – a fogvatartottak szabadidejének kulturált és hasznos programokkal történő kitöltése érdekében – tervezzük további zárkán kívüli foglalkozások tartását.

II.10.3. Vallásgyakorlás

A büntetés-végrehajtási intézet teljes munkaidőben foglalkoztat egy **görög katolikus lelkészt**, a Magyar Evangéliumi Börtönmisszió (51 alkalom, 1025 fogvatartott), az Üdvhadsereg és a Jehova Tanúi Egyház (2016-ban 51 alkalom, 187 fogvatartott) képviselői **rendszeresen látogatják a fogvatartottakat**. Kérelem esetén a fogvatartott fogadhatja saját egyházának képviselőjét, hogy lelki gondozást tartson neki. A vallási előírások szerinti étkezés is biztosított. Egy zárandoklat is szervezés alatt áll.

II.10.4. Könyvtárhasználat

A Magyar Helsinki Bizottság látogatói voltak a könyvtárban, amelynek a **fizikai adottságai kedvezőek**, tágas, fényes helyiség, ahol közepes mennyiségű és minőségű könyvek, többek között idegen nyelvűek is vannak, a falon vélhetően a fogvatartottak által készített rajzok.

A fogvatartottak heti ötször **„mozgó” könyvtárat** használhatnak: a kijelölt fogvatartottak vizsik körbe a könyveket a zárkákön, a könyvtárba személyesen nem lehet eljutni, amely ennek következtében teljesen kihasználatlan. Az intézet a fogvatartottak által igényelt szórakoztató könyvek állományát igyekszik frissíteni, cserélni a jövőben.

Az intézet nyilvántartása szerint 2017 első nyolc hónapjában **havonta átlagosan** kb. 36 fogvatartott kölcsönzött átlagosan összesen 63, azaz **fejenként csaknem két könyvet**. A hónapok között meglehetően nagy az eltérés (pl. júniusban 64-en kölcsönöztek 98 kötetet, míg februárban 6-an 8 könyvet).

Egy fogvatartott kifogásolta, hogy a könyvtárba nem tudnak eljutni, nincs könyvlista, amely híján azonban nem lehet tudni, hogy milyen köteteket lehetne kölcsönözni.

A könyvtárhelyiségben zajlik év közben az iskolai oktatás, itt vannak az egyházak által tartott foglalkozások, és a büntetés-végrehajtási bíró tárgyalásai is.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

Nem megalapozott a Bizottság megállapítása hogy a mozgó könyvtár miatt a könyvtár kihasználatlan. A könyvtáruul szolgáló helyiség nem kihasználatlan, hiszen éppen a zsúfoltság és a foglalkoztató termék hiánya miatt a könyvtárban kerül lebonyolításra a bv. bírói tárgyalás, az iskolai oktatás, egyházi foglalkozások, s még számos eseti jelleggel előforduló program.

Valótlan az a fogvatartotti panasz – melyre a Bizottság hivatkozott –, hogy nem áll rendelkezésre könyvlista, így a fogvatartottak nem tudják milyen könyveket lehet kölcsönözni. A mozgó könyvtár könyvtárosainál a kölcsönözhető könyvekről van lista, amelyből kiválaszthatják a fogvatartottak, hogy melyik könyvet szeretnék kikölcsönözni, s azt a könyvtárosok rendelkezésre bocsájtják.

II.10.5. Televízió

59 zárkából 44-ben **(75%) van televíziókészülék**, 15 zárkában pedig – ha elégséges forráshoz jutnak – a közeljövőben fognak elhelyezni készüléket. Tévét nézni hétköznap 14 és 23.30 óra között lehet, hétvégén és ünnepnapon pedig már délelőtt 10 órától a zárkában vagy a folyosón.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

A pénzügyi források rendelkezésre állásának ütemében folyamatosan bővítjük a készülékek számát, illetve a meghibásodott készülékek cseréjét hajtjuk végre. Ennek során a közelmúltban szereztünk be 8 db LCD televíziót. Ezen túl a televízióval nem rendelkező zárkákban elhelyezett fogvatartottak részére rendszeresen – a heti programtervben rögzített időpontokban – szervezünk csoportos tévézési lehetőséget. Ugyanakkor meg kell jegyeznünk, hogy a fogvatartottak által elkövetett rongálásokból adódóan üzemképtelen készülékek pótlására a jelenlegi források figyelembe vételével csupán korlátozottan van lehetősége a bv. intézetnek.

II.10.6. Séta

Az intézet **sétaudvara sivár, depresszív**, amely enyhítésére alkalmas a bv. intézet által tervezett **parkosítás, növénytelepítés**, illetve a parancsnok által ígért testedzésre alkalmas **eszközök telepítése**.

Számos panasz érkezett arról, hogy a szabad levegőn tartózkodás időtartama a törvényben meghatározott időtartamot nem éri el. A fogvatartottak beszámolója szerint az egyórás kint tartózkodásba rendszerint „beleszámolják” a zárkából való ki- és bejutás időtartamát, így sokszor csak **30-40 percet töltenek a szabad levegőn**.

A Magyar Helsinki Bizottság üdvözli, hogy jelzése eredményeként a parancsnok érvényesíteni fogja, hogy a séta időtartama a jogszabálynak megfelelően egy óra időtartamú legyen. A fogvatartottak sérelmezték azt is, hogy a sétaudvar elkülönített részei között a rácson való kommunikáció felügyelet általi szankcionálása nem arányos.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

Valótlan a Bizottság fogvatartotti beszámolókon alapuló állítása, ami szerint az intézetben nem biztosítják a szabadlevegőn tartózkodásra törvényileg előírt időtartamot. A szabadlevegőn tartózkodás végrehajtása szabályosan történik, a törvényben előírt időtartam minden esetben biztosításra kerül. Vezetői ellenőrzések, irányító szerv általi ellenőrzések és ügyészi ellenőrzések sem tártak fel szabálytalanságot a szabadlevegőn tartózkodás végrehajtásával összefüggésben.

A fogvatartottak jogszabályban meghatározott elkülönítését a szabadlevegőn tartózkodás során is érvényesíteni kell, ezért a sétaudvar elkülönített részein különböző fogvatartotti csoportok részére biztosított a szabadlevegőn tartózkodás. Az elkülönítési szabályok következetes betartása miatt nem engedélyezett a sétaudvar elkerített részei között a fogvatartottak egymás közti kommunikációja. Nem értelmezhető a Bizottság azon állítása, miszerint az elkülönített részek közti rácson keresztül való kommunikáció felügyelet általi szankcionálása nem arányos. A tiltott kapcsolattartás fegyelmi vétségnek minősül, ezért a felügyelőnek ennek megfelelően kell eljárnia.

Az intézet parancsnoka a jövőben is kiemelt figyelmet fordít a szabadlevegőn tartózkodással összefüggő feladatok jogszabályokban foglaltak szerinti végrehajtására.

II.10.7. Sport

Az intézet tájékoztatása szerint – az egészségügyi ok miatt kizártakon túl – minden fogvatartottnak lehetősége van sportolni a szabadlevegőn tartózkodás ideje alatt. Tekintve, hogy a séta egy lebetonozott udvaron van, ahol semmilyen sporteszköz nem található, ez a lehetőség meglehetősen korlátozott. Továbbá a fogvatartott kérelmére engedélyezhetik számára az eszköz nélküli testedzést zárkában.

Az egyetlen „sportolási” lehetőséget a **kondicionáló terem használata** jelentené, ugyanakkor annak fizetőssé tétele óta azt is jelentősen kevesebben tudják igénybe venni, de még e fogvatartottak közül is többen panaszkodtak, hogy annak ellenére, hogy kifizetik az árát, a konditermet nem használhatják olyan gyakran, mint amennyire jogosultak lennének. Rajtuk kívül mindössze 8-an kaptak jutalomként térítésmentes használatot. *Bíztató a parancsnok ígérete, hogy kivizsgálják a panaszokat.*

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet észrevétele:

Nem megalapozott a Bizottság fogvatartotti beszámolókon alapuló azon állítása, miszerint a kondicionáló terem havi díj ellenében igénybe vevők részére nem biztosított a terem használata. A kondicionáló terem térítési díj ellenében igénybe vevő fogvatartottak részére a terem használatát minden esetben – a heti programtervben rögzített módon – biztosítja a bv. intézet.

II. 11. Fejlesztések, előrelépések

Az intézet azt jelezte, hogy az elmúlt évek legjelentősebb előrelépését az informatikai rendszer és a gépjárműpark fejlesztése jelentette, a jövőben pedig a biztonságtechnikai rendszer korszerűsítését, bővítését, az irodák bútorzatának cseréjét és a személyi állomány részére étkező kialakítását tervezik. A fogvatartotti vagy a személyi állomány pszichés jóllétére a tervek alapján nem fordítanak különösebb figyelmet vagy forrást, annak ellenére, hogy a két csoport számára legjelentősebb problémaként a túlszűfolttságot és a pszichés terheket jelölték meg.

Ugyanakkor biztató, hogy a vezetés a sétaudvar területét megnöveli, növényeket helyez el a területen, néhány játékot, testedzésre alkalmas eszközt telepít, továbbá az EFOP keretében képzési programokat biztosít.

Budapest, 2017. június – december